

Vabariigi Valitsuse määruse
„Elva maastikukaitseala moodustamine ja kaitse-eeskiri” eelnõu
SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

Looduskaitseaduse § 10 lõike 1 alusel on Vabariigi Valitsusel õigus võtta ala kaitse alla ja kehtestada selle kaitsekord. Käesoleva määrusega moodustatakse Elva maastikukaitseala ja kehtestatakse selle ala kaitse-eeskiri.

Kaitseala asub Tartu maakonnas Elva linnas, Rõngu vallas Uderna külas ja Nõo vallas Tõravere alevikus, Illi, Ketneri, Uuta, Vissi ja Voika külas ning Valga maakonnas Palupera vallas Hellenurme, Mäelooga ja Päidla külas.

Määrusega muudetakse looduskaitseaduse § 13 lõike 1 alusel olemasolevate kaitsealuste objektide kaitstava loodusobjekti tüüpi, kaitsekorda, erinevad kaitstavad loodusobjektid liidetakse üheks Elva maastikukaitsealaks (edaspidi *kaitseala*) ning laienevad kaitseala piirid. Elva maastikukaitseala hõlmab Natura 2000 võrgustikku kuuluvaid Elva-Vitipalu ja Vapramäe loodusalasid.

Kaitseala moodustamise ja piiride muutmise on tinginud vajadus tagada terviklik ja ökoloogiliselt põhjendatud kaitsekorraldus ühtset looduskompleksi moodustavatel, üksteisega piirnevatel eri tüüpi loodusobjektidel: Elva-Vitipalu maastikukaitsealal, maastikulisel üksikelemendil Vapramägi, Elva jõe hoiualal Tartumaal ja osaliselt Elva-Peedu metsapargis Pirnaku ja Liivamäe metsa lahustükkidel. Kaitsekorra muutmine ja sihtkaitsevööndite laiendamine on seotud Euroopa Liidu loodusdirektiivi täitmisega ja Natura 2000 kaitsealade võrgustikku kuuluvatel Elva-Vitipalu ja Vapramäe loodusaladel kaitse-eesmärkide saavutamise ja praegune piiranguvööndi kaitsekord ei taga võetud eesmärkide (soo- ja metsaelupaigatüüpide, direktiivi ja siseriikliku kaitsekategooriaga liikide) kaitset. Seetõttu ongi vajalik tsoneeringu muutmine ja sihtkaitsevööndite laiendamine.

Eelnõukohase määrusega moodustatakse Elva maastikukaitseala nelja üksteisega piirneva, kuid erineva kaitsekorraga looduskaitsealuse objekti baasil ja kehtestatakse neile uus kaitse-eeskiri:

- 1) Elva-Vitipalu maastikukaitseala (keskkonnaregistri kood KLO1000466), mis on moodustatud Tartu MV 30. septembri 1992. a määrusega nr 152 „Elva-Vitipalu maastikukaitseala moodustamine”. Kaitseala seni kehtiv kaitse-eeskiri on kinnitatud Vabariigi Valitsuse 21. juuli 1999. a määrusega nr 226 „Elva-Vitipalu maastikukaitseala kaitse-eeskirja ja välispiiri kirjelduse kinnitamine”;
- 2) Vapramägi (keskkonnaregistri kood KLO1000447), mis on riikliku looduskaitse alla võetud Vabariigi Valitsuse 23. oktoobri 1929. a otsusega nr 598;
- 3) Elva-Peedu metsapargi (keskkonnaregistri kood KLO1200271) ala, mis on kaitse alla võetud Vabariigi Valitsuse 3. juuni 1931. a otsusega nr 360;
- 4) Elva jõe hoiuala (keskkonnaregistri kood KLO2000157), mis on moodustatud Vabariigi Valitsuse 1. juuni 2006. a määruse nr 129 „Hoiualade kaitse alla võtmine Tartu maakonnas” § 1 lõike 1 punkti 2 alusel.

Vastavalt looduskaitseaduse § 91 lõikele 1 kehtivad enne selle seaduse jõustumist kaitse alla võetud kaitsealade ja kaitstavate looduse üksikobjektide kaitseks kehtestatud kaitse-eeskirjad ja kaitsekord kuni uue kaitse-eeskirja kehtestamiseni, kuid mitte kauem kui 1. maini

2016. Seega kinnitatakse kaitse all olevale alale kehtivate õigusaktide kohane kaitsekord.

Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti Jõgeva-Tartu regiooni kaitse planeerimise spetsialist Katrin Kaldma (tel 740 6819, e-post katrin.kaldma@keskkonnaamet.ee), eelnõu kaitsekorra otstarbekust on kontrollinud Keskkonnaameti looduskaitse osakonna peaspetsialist Taavi Tattar (tel 786 8371, e-post taavi.tattar@keskkonnaamet.ee). Eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaameti õigusosakonna juhataja Lüüli Junti (tel 680 7435, e-post lyyli.junti@keskkonnaamet.ee) ja SA Keskkonnaõiguse Keskuse jurist Siim Vahtrus (tel 742 4524, e-post siim.vahtrus@k6k.ee). Ekspertdihinnangu on andnud FIE Andres Tõnisson, keeleliselt toimetanud Siiri Soidro (tel 5341 9456, e-post siiri.soidro@tlu.ee).

2. Eelnõu sisu, piirangute ja kaitse alla võtmise põhjendus

2.1. Kaitse alla võtmise eesmärkide vastavus kaitse alla võtmise eeldustele

Elva maastikukaitseala kaitse-eesmärk on säilitada, hooldada ja tutvustada ilmekaid maastikke, mis on kujunenud inimese pikaajalises suhtes loodusega ja loovad soodsaid võimalusi virgestuseks, turismiks ja looduse tunnetamiseks. Eesmärk on kaitsta ka elupaigatüüpe, mida nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (edaspidi *loodusdirektiiv*) nimetab I lisas. Need on vähekuni kesktoitelised kalgiveelised järved (3140), jõed ja ojad (3260), niiskuslembesed kõrgrohustud (6430), lamminiidud (6450), siirde- ja õõtsiksood (7140), allikad ja allikasood (7160), liigirikkad madalsood (7230), vanad loodumetsad (9010*), rohunditerikkad kuusikud (9050), okasmetsad oosidel ja moreenkuhjatistel (sürjametsad) (9060), soostuvad ja soolehtmetsad (9080*) ning siirdesoo- ja rabametsad (91D0*). Samuti kaitstakse liike ja nende elupaiku, mida loodusdirektiiv nimetab II, IV ja V lisas. Need liigid on II kaitsekategooriasse kuuluvad kaunis kuldking (*Cypripedium calceolus*), kollane kivirik (*Saxifraga hirculus*), palukarukell (*Pulsatilla patens*), soohiilakas (*Liparis loeselii*), karvane maarjalepp (*Agrimonia pilosa*), tiigilendlane (*Myotis dasycneme*) ja paksukojaline jõekarp (*Unio crassus*) ning III kaitsekategooriasse kuuluvad läikiv kurdsirbik (*Drepanocladus vernicosus*), hännak-rabakiil (*Leucorrhinia caudalis*), rohe-vesihobu (*Ophiogomphus Cecilia*), suur-kuldtiib (*Lycaena dispar*), suur-rabakiil (*Leucorrhinia pectoralis*), valgelaup-rabakiil (*Leucorrhinia albifrons*), sõõrsilmik (*Lopinga achine*), vareskaera-aasasilmik (*Coenonympha hero*), saarmas (*Lutra lutra*) ja hink (*Cobitis taenia*). Lisaks kaitstakse II kaitsekategooria taimeliike ja nende kasvukohti, mida ei nimetata loodusdirektiivi lisades. Need liigid on ainulehine soovalk (*Malaxis monophyllos*), alssosi (*Equisetum scirpoides*) ja sookäpp (*Hammarbya paludosa*). Kaitstakse ka linnuliiki händkakk (*Strix uralensis*), keda nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (edaspidi *linnudirektiiv*) nimetab I lisas ja kes on ühtlasi III kategooria kaitsealune liik, ning I kaitsekategooria seeneliiki limatünnik (*Sarcosoma globosum*).

Looduskaitseeaduse § 7 kohaselt on kaitseala kaitse alla võtmise eeldused ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus või rahvusvahelisest lepingust tulenev kohustus. Elva maastikukaitseala moodustamise eelduseks on ala kaitse-eesmärgiks seatud väärtuste ohustatus, haruldus, esteetilisus, ajaloolis-kultuurilisus ja loodusdirektiivist tulenev rahvusvaheline kohustus.

Elva maastikukaitsealale jäävad Eesti punase nimestiku järgi äärmiselt ohustatud taimeliigi alssosja kasvukoht, ohustatud taimeliikide kollase kiviriku, kõdukoralljuure (*Corallorhiza trifida*), roomava öövilke (*Goodyera repens*) ja sookäpa kasvukohad, ohualdiste taimeliikide Russowi sõrmkäpa (*Dactylorhiza russowii*), sileda tondipea (*Dracocephalum ruyschiana*), soohiilaka, (ainulehise) soovalgu ja väikse käöpõlle (*Listera cordata*) kasvukohad, ohualti seeneliigi limatünniku kasvukohad, ohulähedaste taimeliikide kauni kuldkinga, läikiva kurdsirbiku ja palu-karukella kasvukohad, ohulähedase loomaliigi tiigilendlase pesitsus- ja toitumisala ning ohulähedase linnuliigi kanakulli (*Accipiter gentilis*) pesitsus- ja toitumisala. Lisaks loetletud liikide elupaikadele esinevad alal ohustatud ja haruldased elupaigatüübid ning vanad metsakooslused.

Ainulehine soovalk kuulub Eestis II kaitsekategooriasse ja Eesti punase nimestiku järgi on tegu ohualti liigiga. Soovalgu eelistatud kasvukohad on sood ja soostuvad alad. Eestis on liiki leitud kõikidest maakondadest, kuid viimastel aastakümnetel on ca 45% leiukohtadest kadunud (Sugukond käpalised kaitse tegevuskava eelnõu). 2013. aasta detsembrikuu seisuga oli keskkonnaregistris 241 leiukoha kirjet.

Alssosi kuulub Eestis II kaitsekategooriasse ja Eesti punase nimestiku järgi on tegu äärmiselt ohustatud liigiga. Alssosja arvukus väheneb. Vanad leiukohad on nüüdseks hävinenud kasvukohtade muutumise tõttu looduslike protsesside tulemusena või inimtegevuse tagajärjel. Praegu on Eestis teada vaid üks alssosja kasvukoht Tartumaal Nõo vallas Illi külas, leiukoht jääb praeguse Elva-Vitipalu maastikukaitseala ja moodustatava Elva maastikukaitseala territooriumile. Alssosja eelistatud kasvukohad on soostunud niidud, lamminiidud ja metsaga kaetud jõgede kaldanõlvad. Alssosi on väike ja õrn ning madala konkurentsivõimega taim. Illi populatsioonis on alssosi ohustatud peamiselt tallamise ja alusmetsa tihenemise tõttu. Ohutegur on ka vähesed teadmised liigi bioloogiast. Võimalikud ohutegurid on veel raied ja kuivendamine (Alssosja kaitse tegevuskava eelnõu). 2013. aasta detsembrikuu seisuga oli keskkonnaregistris kaks leiukoha kirjet, mis moodustavad kokku ühe kasvukoha.

Kaunis kuldking kuulub loodusdirektiivi II ja IV lisasse, liik on Eesti punase nimestiku järgi ohulähedases seisus ning arvatud looduskaitsealade alusel ohustatud liigina II kaitsekategooriasse. Kauni kuldkinga elupaikadeks sobivad salu-, loo- ja laanemetsad või neist pikaajalise inimtegevuse tulemusena kujundatud puisniidud, harvem soo- ja kõdusoometsad. Keerulise sigimisbioloogia ja aastatepikkuse algarengu tõttu on paljunemisikka jõudmisel liik jäänud püsima eelkõige inimtegevusest vähemhäiritud vanemates metsades. Kuldking ei talu täisvarju ega täisvalgust ning niiskustingimuste muutusi, mille tõttu on ta tundlik metsamajanduslike võtete suhtes. 2007. aastal tehtud üleriigilise inventuuri käigus ei leitud liigi isendeid ligikaudu veerandis varem registreeritud leiukohtades (Kauni kuldkinga kaitse tegevuskava eelnõu). 2013. aasta aprillikuu seisuga oli keskkonnaregistris 1086 leiukoha kirjet.

Karvane maarjalepp kuulub Eestis II kaitsekategooriasse ning loodusdirektiivi II ja IV lisa liikide hulka. Eesti punase nimestiku järgi on tegu ohuvälise liigiga. Keskkonnaregistris on 82 kannet, millest 59 leiukohta asuvad kaitstavatel aladel. Liiki ohustavad peamiselt kasvukoha kinnikasvamine, metsamajandamine, valgustingimuste halvenemine ja ehitustegevus. Liigi seisund on Eestis hinnatud suhteliselt heaks ja kohati on liigi levik laienenud (Karvase maarjalepa kaitse tegevuskava eelnõu).

Kollane kivirik kuulub Eestis II kaitsekategooriasse ning loodusdirektiivi II ja IV lisa liikide hulka. Punase nimestiku alusel on tegu ohustatud liigiga. Kollase kiviriku populatsioonide koguarv on langenud 100-lt 40-ni. Peamine ohutegur on põllu- ja metsamajanduse

intensiivistumine ning kuivendamine. Põhiliseks kasvukohatüübiks on Eestis jäänud allikasood (Kollase kiviriku kaitse tegevuskava eelnõu).

Läikiv kurdsirbik kuulub Eestis III kaitsekategooriasse ja loodusdirektiivi II lisa liikide hulka. Punase nimestiku alusel on tegu ohulähedase liigiga. Eestis on teada 32 leiukohta (78% neist asuvad kaitstavatel aladel) ja kuigi liik on teadaolevalt mõnes kasvukohas hävinud, võib tema praegust seisundit nimetada heaks. Peamised ohutegurid on kasvukohtade kuivendamine või veerežiimi muutmine ja eutrofeerumine (Läikiv kurdsirbiku kaitse tegevuskava eelnõu).

Palu-karukell kuulub Eestis II kaitsekategooriasse ning loodusdirektiivi II ja IV lisa nimetatud liikide hulka. Punase nimestiku alusel on tegu ohulähedases seisus liigiga. Eelkõige kuivades männikutes, liivastel nõlvadel ja loometsades kasvav liik eelistab päikeselist ning poolvarjulist kasvukohta (Palu-karukella kaitse tegevuskava eelnõu). Keskkonnaregistris on 2013. aasta juulikuu seisuga 165 kannet.

Soohiilakas kuulub Eestis II kaitsekategooriasse ja loodusdirektiivi II ja IV lisa nimetatud liikide hulka. Punase nimestiku alusel on tegu ohualti liigiga. Soohiilakas vajab märga kasvukohta eelkõige allikalistes siirde-, madal- ja õõtsiksoodes. Peamine oht soohiilakale tuleneb soode veerežiimi mõjutamisest ning liigirikaste madalsoode ja soostunud niitude võsastumisest. Soohiilaka noortel taimedel on vaja kamardumata pinnast, et idaneda (Soohiilaka kaitse tegevuskava eelnõu). Keskkonnaregistris on 2013. aasta juulikuu seisuga 297 kannet.

Sookäpp kuulub Eestis II kaitsekategooriasse ja Eesti punase nimestiku järgi on tegu ohustatud liigiga. Sookäpp on Eesti üks väheseid orhideeliike, mis kasvab ka happelisel pinnasel raba tingimustes, kus pH võib olla isegi 3,7–3,8. Elupaigad on rabad, järveäärsed õõtsikud, soised metsad (Kodumaa käpalised, 2002, T. Kull, T. Tuulik). Peamiste ohuteguritena märgitakse võsastumist ja kuivenduse mõju. Liik on levinud kogu Eesti territooriumil, kuid selle levila on oluliselt kahanenud (Sugukond käpalised kaitse tegevuskava eelnõu). 2013. aasta detsembrikuu seisuga oli Keskkonnaregistris 105 leiukoha kirjet.

Limatünnik kuulub Eestis I kaitsekategooriasse, punase nimestiku alusel on tegu ohualti liigiga. Limatünniku elupaigaks on kuusikud, harvem kuuse-männi segametsad ja männikud. Eestis on limatünnik levinud Põlva-, Võru-, Valga-, Tartu-, Lääne-Viru-, Harju-, Rapla- ja Hiiumaal, suurem osa leiukohti on Tartu- ja Põlvamaal. Keskkonnaregistris on 85 registrikannet. Limatünniku peamised ohutegurid on metsamajanduslikud tegevused ja pinnase kahjustamine (Limatünniku kaitse tegevuskava eelnõu).

Kiilid – hännak-rabakiil, rohe-vesihobu, suur-rabakiil, valgelaup-rabakiil – kuuluvad Eestis III kaitsekategooriasse ning loodusdirektiivi II ja IV lisa nimetatud liikide hulka, punase nimestiku alusel on tegu puuduliku andmestikuga liikidega. Kogu Eesti peale on keskkonnaregistris registreeritud 16 hännak-rabakiili, 32 rohe-vesihobu, 77 suur-rabakiili ja 42 valgelaup-rabakiili levikuala.

Liblikad – suur-kuldtiib, sõõrsilmik, vareskaera-aasasilmik – kuuluvad Eestis III kaitsekategooriasse ning loodusdirektiivi II ja IV lisa nimetatud liikide hulka. Punase nimestiku alusel on tegu ohuvälise või puuduliku andmestikuga liikidega. Kogu Eestist on keskkonnaregistrisse kantud 35 suur-kuldtiiva, 28 sõõrsilmiku ja 27 vareskaera-aasilmiku levikuala.

Tiigilendlane on Eestis paiguti levinud ja suhteliselt vähearvukas nahkhiire liik, kes on Eesti punase nimestiku järgi ohulähedases seisus ning kes on arvatud looduskaitsealuse alusel vähearvuka ja ohustatud liigina II kategooria kaitsealuste liikide hulka. Liigi peamised ohutegurid on häirimine (talvitumiseaegne), õõnsate puude vähenemine, ehitustegevus (varjepaikade sulgemine) ja kaevandamine.

Saarmas on imetaja, kes on Eesti punase nimestiku järgi ohuvälises seisus, kuid on arvatud looduskaitsealuse alusel vähenevate elupaikade ja väheneva arvukusega liigina III kategooria kaitsealuste liikide hulka. Eestis elab saarmas kõikjal mandril ning Saaremaa, Hiiumaa ja Vormsi vetes. Liigi arvukust hinnatakse ligikaudu 2000 isendile. Saarmas on üksikeluviisiga loom, kes tegutseb peamiselt videvikus ja eelistab elada järskudel jõekallastel. Kaldasse uuristab ta uru, mille suue avaneb vee alla. Saarmas võib elada ka järve kaldal. Saarma arvukus väheneb kogu maailmas, selle peamine põhjus on elupaikade kadumine ja reostumine, mistõttu on see liik ja tema elupaigad arvatud kaitsealuseks liigiks. Ohutegurite jätkumisel võib liik ohustatuks muutuda. Saarmas on kantud loodusdirektiivi II ja IV lisasse, samuti Berni konventsiooni II lisasse, CITES-i lisasse ja EL CITES-i määruse lisasse.

Hink on Eestis III kaitsekategooria liik ja kuulub loodusdirektiivi II lisasse. Punase nimestiku alusel on tegu puuduliku andmestikuga liigiga. Hink elab enamasti selgeveelistes veekogudes, liivase või savise põhjaga aladel. Jõgedes valib ta elukohaks aeglase vooluga sopid ja vanajõgede suudmealad. Eestis asub hink oma levila põhjapiiril. Asurkondade tegelik arv ja arvukus on teadmata, sest põhjalikud uuringud liigi leviku ja ökoloogia kohta puuduvad.

Paksukojaline jõekarp on Eestis II kaitsekategooria liik ning on nimetatud loodusdirektiivi II ja IV lisas. Punase nimestiku alusel on tegu ohuvälise liigiga. Eestis ajalooliselt võrdlemisi laia levikuga liik on elanud paljudes vooluveekogudes. Viimastel aastakümnetel on liigi arvukus ja levila oluliselt kahanenud. Olemasolevates asurkondades täheldatakse viimasel aastakümnel kõrget suremust, seda esmajoones põuastel aastatel. Näiteks mitmes Lääne-Eesti väikeveekogus, mis kuivadel aastatel väga veevaeseks jäid, on liik praeguseks hävinud (Rahvusvahelise tähtsusega looma- ja taimeliigid Eestis 2004, K. Vilbaste).

Lisaks eespool loetletud haruldaste, ohustatud ja kaitsealustele liikidele jäävad maastikukaitsealale ka **haruldased ja vaid sellele alale iseloomulikud metsajärved Suur-Umbjärv** (keskkonnaregistri kood VEE2100700) ja **Väike Umbjärv** (keskkonnaregistri kood VEE2100800), mis toituvad fluvioglatsiaalsetest kruusadest-liivadest pärinevast põhjaveest ja ilmestavad jääajajärgsetele setetele kujunenud maastikke, olles ise sellega orgaaniliselt seotud ja omased vaid sellele maastikukompleksile (Eesti NSV järved ja nende kaitse, 1977, A. Mäemets). Umbjärved kuuluvad loodusdirektiivi elupaigatüübi vähe- kuni kesktoitelised kalgiveelised järved (3140) hulka ning mõlemad järved on sobiv kasvukoht III kaitsekategooria liigile valge vesiroos (*Nymphaea alba*). Lisaks on Elva orundi järved – Arbi, Vaikne ja Illi – koos allikalubja lasundiga registreeritud Eesti Looduse Infosüsteemis ürglooduse objektina 1825550643.

Esteetilisus. Elva ümbrust ja sealset maastikku on hinnatud maakondlikult väga väärtuslikuks ning riiklikul tasemel potentsiaalseks väga väärtuslikuks alaks. Elva ümbruses võib pinnavormide mitmekesisus: lainjad kõrgendikud, kühmastikud, sulglohud ja Elva jõe ürgorg, Elva jõe kallastel vahelduvad lopsakad luhad männimetsaste nõlvadega ja paludega. Omamoodi väärtust lisab kaitsealale Vapramägi, mis on 78 meetrit üle merepinna kõrguv, väga järskude nõlvadega (30–40°) ja vahelduva pinnamoega mägi (Tartumaa väärtuslike

kultuurmaastike määratlemine. Teemaplaneering: Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused, 2001–2006, A. Merila).

Ajaloolis-kultuurilisus. Elva jõe ääres ja Vapramäest edelasse jääva Kerikmäe kõrgemat osa tuntakse ka Linnamäe nime all. Kerikmäel paiknes üks Eesti väiksemaid muinaslinnuseid. Kerikmäe linnus oli esimene, kus alustati ulatuslikumat teaduslikku arheoloogilist kaevamist (1936). Leiumaterjalide põhjal on arvatud, et linnus oli kasutusel 8.–11. sajandil. Pärast 11. sajandi teist poolt pole Peedu linnusel alalist elanikkonda enam olnud. Linnus oli hästi kaitstud. Keskajal võis mäel asuda kabel või kirik. On arvatud, et Vapramäel võisid ennemuiste asuda püha hiis ja ohvripaik. Järskude nõlvade tõttu on rahvas Vapramäge pidanud vanaks eestlaste linnuseks ning mägi on oma nimegi saanud hukkunud eestlaste pealiku Vapra järgi. Vapramäe jalamil asuvad ka Liivi sõja aegsed lahingupaigad. (Tartumaa väärtuslike kultuurmaastike määratlemine. Teemaplaneering: Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused, 2001–2006, A. Merila.)

Loodusdirektiivist tuleneb rahvusvaheline kohustus kaitsta ohustatud elupaigatüüpe ning aidata kaasa looduse mitmekesisuse säilimisele ja taastamisele. Direktiivi artikkel 6 lõike 1 kohaselt tuleb liikmesriikidel kehtestada direktiivi lisades nimetatud elupaigatüüpide ning liikide ja nende elupaikade kaitseks kaitsemeetmed, mis vastavad nende elupaigatüüpide ja liikide ökoloogilistele nõudlustele. Elva maastikukaitsealal on esindatud direktiivi I lisas loetletud elupaigatüübid vähe- kuni kesктоitelised kalgiveelised järved (3140), jõed ja ojad (3260), niiskuslembesed kõrgrohusud (6430), lamminiidud (6450), siirde- ja õõtsiksood (7140), allikad ja allikasood (7160), liigirikad madalsood (7230), vanad loodusmetsad (9010*), rohunditerikkad kuusikud (9050), okasmetsad oosidel ja moreenkuhjatistel (sürjametsad) (9060), soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*), siirdesoo- ja rabametsad (91D0*) ning direktiiv II, IV ja V lisas loetletud liigid ja nende elupaigad karvane maarjalepp, kaunis kuldking, kollane kivirik, läikiv kurdsirbik, palu-karukell, soohiilakas, hännak-rabakiil, rohevesihobu, suur-kuldtiib, suur rabakiil, valgelaup-rabakiil, sõõrsilmik, vareskaera-aasasilmik, tiigilendlane, saarmas, hink ja paksukojaline jõekarp.

2.2. Loodusobjekti kaitse alla võtmise otstarbekus

Kaitsealal väljakujunenud maastikud põhinevad liustikutekkeliste pinnavormide kooslustel, mis on päritolu poolest seotud Otepää kõrgustikuga. Elva künkliku pinnamoega orgude ja sulglohkudega süsteem on olnud seotud liustiku sulavee äravooluga Otepää kõrgustikult. Elva-Vitipalu looduskompleksil, koos spetsiifiliste jääajajärgsete maastikega, on unikaalne tähtsus regiooni ja riigi tasandil. Seda kinnitab nii Tartumaa maakonnaplaneering kui ka Tartu maakonnaplaneeringu teemaplaneering, kus Elva-Vitipalu looduskompleksi on käsitletud väärtusliku maastikuna nii riigi kui ka maakonna tasandil. Kuigi analoogseid komplekse võib kohata ka mujal Tartumaa lõunapoolses osas, on Elva-Vitipalu kompleksi loodusajaloo ja maastike detailid unikaalsed ja omased vaid sellele piirkonnale. Samuti vajavad kaitset alal paiknevad I, II ja III kaitsekategooria liigid, mis kuuluvad enamikus Eesti punase nimestiku järgi kategooriatesse äärmiselt ohustatud, ohustatud, ohualtid ja ohulähedased liigid.

Samuti vajavad kaitset alal paiknevad I kaitsekategooria liik limatünnik, kelle Keskkonnaregistrisse kantud 85 leiukohast jäävad kaitsealale viis, II kaitsekategooria liik alssosi, kelle ainus keskkonnaregistrisse kantud leiukoht jääb kaitsealale, kaunis kuldking seitsme leiukohaga, karvase maarjalepa 26-puhmaline kasvuala, kollane kivirik, kelle teadolevast 40st populatsioonist jääb kaitsealale kaks, palu-karukell nelja leiukohaga, soohiilakas ja sookäpp ühe leiukohaga ja tiigilendlane, kes esineb kaitseala veekogude

läheduses. III kaitsekategooria liikide leiukohtadest jääb kaitsealale üks läikiva kuldsirbiku leiukoht (Keskkonnaregistris fikseeritud 32st), samuti hännak-rabakiili, rohe-vesihobu, suur-rabakiili, valgelaup-rabakiili, suur-kuldtiiva, sõõrsilmiku, vareskaera-aasasilmiku, saarma, hingu ja paksukojalise jõekarbi levialad. Kõigi kaitse-eesmärkides nimetatud liikide jaoks on kaitseala kooslused tüüpiliseks või esinduslikuks leiualaks, mistõttu on neid sellel alal otstarbekas ka kaitsta.

Loodusdirektiivi elupaigatüübid moodustavad loodavast kaitsealast ligikaudu 781 ha ehk 74,7%. Sealhulgas on vanad kõrge loodusväärtusega metsakooslused ja nendega seotud liigid, mille kaitset on vaja korraldada metsade majandamise reguleerimisega, kuna need väärtused on seotud eeskätt puutumatus ja loodusliku arenguga.

Elva ja selle ümbruse jääajajärgselt väljakujunenud maastikud hõlmatakse Elva maastikukaitsealasse, kus üksteisega külgnevad sarnased looduskooslused ja maastikud liidetakse ühtselt toimivaks tervikuks. Selline ühendamine on õigustatud, sest kõigil liidetavatel aladel on oluline kaitseväärtus ja enamasti ka uuendamist vajav kaitsekord. Uue sidusa kaitseala moodustamine teeb kaitse korraldamise ja kaitse-eesmärkide saavutamise lihtsamaks. Nimetatud kaitsealadel on suhteliselt ühetaolised või üksteist täiendavad kaitse-eesmärgid. Alade liitmisel paraneb kaitsealade võrgustiku efektiivsus ja tekib võimalus optimeerida kaitsekorralduslikku tegevust.

Eelnevast lähtuvalt ning arvestades piirkonna arendus- ja puhkemajanduslikku survet, sh juba olemasolevat karjääri kaitseala territooriumil, on ala väärtuste ja terviklikkuse säilimise tagamiseks vajalik kohaldada looduskaitsealades sätestatud maakasutuse piiranguid.

Lisaks eelnevale kaitstakse alal ka muid II ja III kaitsekategooria taime- ja loomaliike, mis ei ole seotud kaitseala otsesteks eesmärkideks, kuna katusliikide ja elupaikade kaitseks kehtestatud kaitsekord tagab ka nende kaitse. Teadaolevatest II ja III kategooria kaitsealustest liikidest, mida ei ole seotud kaitseala kaitse-eesmärgiks, on kaitsealal näiteks balti sõrmkäpp (*Dactylorhiza baltica*), kõdukoralljuur, roomav õõvilge, Russowi sõrmkäpp, sile tondipea, soo-neiuvaip (*Epipactis palustris*), täpiline sõrmkäpp (*Dactylorhiza incarnata subsp. cruenta*), valge vesiroos, vaheline näkirohi (*Najas marina subsp. intermedia*), väike käopõll, vööthuul-sõrmkäpp (*Dactylorhiza fuchii*), kanakull ja põhja-nahkhiir (*Eptesicus nilssonii*). Mitmed kaitsealal esinevad liigid on määratletud ka Eesti punases nimestikus ohustatud liikidena.

Kaitseala kaitse-eesmärgiks ei ole seotud ka kirjukaani (*Hirudo medicinalis*), kes elab ekspert Rein Kuresoo väitel Viti järves, kuna järvede ehk elupaigatüübipõhine kaitse tagab kaitse kogu järve elustikule.

2.3. Kaitstava loodusobjekti tüübi valik

Kuna kaitseala peamine kaitse-eesmärk on maastikukompleksi (pinnavormid, vooluveekogud, jõeluhad, järved ning kaitsealused liigid ja nende elupaigad) kaitse ning ala on suure puhkemajandusliku koormuse ja tähtsusega, siis rakendatakse kaitstava loodusobjekti tüübina maastikukaitseala, mitte looduskaitseala. Hoiuala kaitsekord ei võimalda mitme eri rangusega vööndi moodustamist, mis on antud alal vajalik, et rakendada konkreetse kaitse-eesmärgi ökoloogilisi nõudlusi arvestavaid piiranguid kaitseala osal, kus need vajalikud on (näiteks

leebem kaitsekord ja puhkemajanduse suunamine piiranguvööndites ning täielik majanduskeeld sihtkaitsevööndites ka esialgu madalama loodusväärtusega koosluste kaitseks, et suurendada tulevikus ala sidusust). Püsielupaigana kaitstakse ainult konkreetse liigi elupaika või kasvukohta, mitte erinevate väärtustega looduskompleksi ja seetõttu ei ole püsielupaik antud juhul sobivaks loodusobjekti tüübiks.

2.4. Kaitstava loodusobjekti välis- ja vööndite piir

Kaitseala piiritlemisel lähtuti põhimõttest, et kaitsealasse oleks hõlmatud kaitset vajavad loodusväärtused ja neile vajalik puhverala ning ala piirid oleks looduses selgelt tuvastatavad ja üheselt mõistetavad. Seetõttu on piiritlemisel võimaluse korral kasutatud selgepiirilisi ja ajas vähe muutuvaid objekte (metsasihid, kõlviku piirid, kraavide kaldad, mõõdistatud maauksused). Juhul, kui piiritlemisel ei olnud võimalik kasutada maamärke, kasutati mõttelist sirgjoont või kõlvikute piire. Kaitseala piir on kantud kaardile, kasutades alusena Eesti põhikaarti (mõõtkava 1 : 15 000) ja maakatastri andmeid seisuga mai 2014.

Seniste kaitsealuste loodusobjektide kogupindalaga (1035,2 ha) võrreldes suureneb maastikukaitseala pindala 1064,13 hektarini, st 28,93 ha ehk 2,8% võrra, millest 20,13 ha moodustab eramaa, 8,3 ha riigimaa ja 0,5 ha munitsipaalomandis olev maa. Loodava Elva maastikukaitseala pindalast moodustab eramaa 164,29 ha, munitsipaalomandis olev maa 1,66 ha ja riigimaa 898,18 ha, sealhulgas reformimata riigimaa 53,91 ha.

Kaitseala on eelnõukohase kaitse-eeskirjaga tsoneeritud vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele neljaks sihtkaitsevööndiks – Illipalu-Vitipalu, Pirnaku, Päidlapalu ja Vapramäe (kogupindalaga 669,25 ha) – ning Elva piiranguvööndiks (394,88 ha).

Uue kaitse-eeskirja vastuvõtmine ja kaitseala laiendamine 28,93 ha ulatuses Illipalu-Vitipalu (14,8 ha) ning Päidlapalu sihtkaitsevööndi osas (0,3 ha) on tingitud vajadusest tagada terviklik ja ökoloogiliselt põhjendatud kaitsekorraldus ühtset looduskompleksi moodustavatel, üksteisega piirnevatel eri tüüpi loodusobjektidel: Elva-Vitipalu maastikukaitsealal, maastikulisel üksikelemendil Vapramägi, Elva jõe hoiualal Tartumaal ja osaliselt Elva-Peedu metsapargis Pirnaku ja Liivamäe metsa lahustükkidel. Laienemine on tingitud olemasolevate kaitstavate alade piiride korrigeerimisest, mille tulemusena hõlmatakse kaitseala koosseisu kaitse-eesmärgiks olevad väärtused terviklikult, senine piir lõikab väärtuslikke alasid.

Kaitseala kaitsekorra ja vööndite piiri määramise aluseks on kaitsealal olevad loodusväärtused ja nende paiknemine. Kaitsealuste loodusobjektide praegune kaitsereežiim ei suuda tagada looduskompleksi täielikku kaitset, sest õigusaktid on vananenud ega arvesta kõigi teadaolevate väärtustega. Kaitsealal kehtestatakse looduskaitseväärtuste säilitamiseks ja kaitsekorra tagamiseks proportsionaalsed ja minimaalsed vajalikud piirangud ning tsoneering, mis tagab kaitsealal olevate maastike, liikide ja looduslike elupaikade soodsa seisundi.

Kaitseala välispiiri määramisel lähtuti eelkõige olemasolevate alade välispiirist, mis viidi vastavusse värskeima põhikaardiga. Elva jõgi (endine Elva jõe hoiuala Tartumaa osa) jääb kaitseala koosseisu suures osas vaid veepeegli piirides ja kõik kaitseala piirideks olevad teed on kaitseala koosseisust välja arvatud, kuna teedel ei ole kaitseväärtust ega kaitsekorralduslikku tähtsust ning seetõttu ei ole nende arvamine kaitseala koosseisu vajalik.

Välispiir kulgeb endise maastiku üksikelemendi Vapramäe alal põhjaosas Jõhvi–Tartu–Valga ning Vapramäe–Peedu–Uuta teemaa katastripiiril, mööda jalgrada (jalgrada jääb kaitseala koosseisu), Tõravere–Vapramäe teemaa katastripiiri ja Elva jõe veepeegli piiri. Idaosas kulgeb

piir kõlviku (madal soo) piiril ja mööda jalgrada, kusjuures jalgrada jääb kaitseala piiridesse, ning mööda kinnistute (52801:006:0022, 17004:007:0036) piire. Lõunaosas kulgeb piir mööda kraavi, kusjuures kraav ei jää kaitseala koosseisu, sest sellel ei ole kaitseväärtuslikku ega kaitsekorralduslikku tähtsust ning kraavi hooldamine ei sea kaitseala väärtusi ega nende säilimist ohtu, mistõttu ei ole selle arvamine kaitseala koosseisu vajalik, mööda kinnistute (17004:002:0006, 17004:002:0002, 17004:001:0096, 52801:006:0013) piire, Vapramäe–Peedu–Uuta teed, Oru ja Suvila tänavat, kusjuures tee ja tänavad jäävad kaitseala piiridest välja, ja mööda Elva jõe veepeegli Eesti põhikaardile kantud piiri. Lääneosas kulgeb piir mööda kinnistute (52801:006:0013, 52801:006:0043) piire.

Vapramäe ja Elva-Vitipalu maastikukaitseala vahel kulgeb kaitseala välispiir suures osas mööda Elva jõe veepeegli piiri, vaid kahes kohas, kus kaitseala koosseisu liidetakse Elva-Peedu metsapargi kaks lahustükki, läheb kaitseala piir veepeeglist kaugemale. Esimene lahustükk, Pirnaku mets, on piiritletud põhjaosas mööda elektriliini kaitsevööndi piiri, mis jääb 10 m kaugusele liini telgjoonest, vastavalt majandus- ja kommunikatsiooniministri määrusele nr 19 „Elektripaigaldise kaitsevööndi ulatus ja kaitsevööndis tegutsemise kord”, mööda kinnistu (17003:003:0143) piiri, idaosas mööda kraavi, kusjuures kraav ei jää kaitseala koosseisu, ja mööda kinnistute (17003:003:0145, 17003:003:0012, 17003:003:0017) piire, lõunaosas mööda Elva jõe veepeegli piiri ja lääneosas mööda kraave, kusjuures kraavid ei jää kaitseala koosseisu. Teine lahustükk, Liivamägi, on piiritletud põhjast mööda kraavi, kusjuures kraav ei jää kaitseala piiridesse, mööda kinnistu (17009:001:0016) piiri ja mööda kõlviku piiri, idaosas mööda kinnistute (17009:001:0030, 17009:001:0029, 17009:001:0019, 17009:001:0033) piire, lõunaosas mööda kõlviku (mets) ja Elva jõe veepeegli piiri ning lääneosas mööda Elva jõe veepeegli piiri.

Endise Elva-Vitipalu maastikukaitseala põhjaosas kulgeb moodustatava kaitseala piir mööda Elva jõe ja Elva paisjärve veepeeglite piiri, kusjuures paisjärv ei jää kaitseala koosseisu. Idaosas piiritlevad kaitseala Illi, Varesepalu ja Laguja (Tihase) oja, mis ei jää kaitseala koosseisu, edasi kinnistute (52801:012:0458, 52801:012:0304, 52801:012:0407) piirid ja Orava tee. Lõunaosas kulgeb piir mööda metsasihi kaitsealapolset serva, mööda Ilusa oja, kusjuures Ilusa oja jääb kaitseala koosseisu, mööda kinnistute (52801:012:0459, 52801:012:0714) piire, Vitipalu teed ja Elva jõe veepeegli piiri. Lääneosas on kaitseala piiriks Elva jõe veepeegli piir, kinnistu (69403:003:0322) piir ja Elva–Palupera–Kähri, Illi ja Surnuaia–Tervisespordikeskuse tee.

Kaitseala lahustükk, endisest Allika piiranguvööndist ja Allika sihtkaitsevööndist moodustatud Päidla palu sihtkaitsevöönd, on piiritletud põhjast mööda kinnistu (58202:001:1200) piiri mõttelist sirgjoont ja kõlviku piiri. Idapiiriks on Palu teerist–Ruusa tee, kõlviku piir, kinnistu (58202:001:1200) piir ja metsasiht, kusjuures siht jääb kaitseala koosseisu. Lõunaosas kulgeb piir mööda metsasihti, kusjuures siht jääb kaitseala koosseisu. Lääneosa on piiritletud mööda kinnistu (58202:001:1200) piiri, kõlviku piiri ja Tinni oja, kusjuures oja ei jää kaitseala koosseisu.

Elva maastikukaitseala piiritlemine

1. Kavandatava kaitseala välispiiri täpsustamine ja parandamine. Nelja kaitsealuse loodusobjekti kokkuliitmisel üheks tervikuks vaadati üle ja vajaduse korral korrigeeriti moodustatava Elva maastikukaitseala välispiiri. Sellest tulenevalt parandati digiteerimisest tulenevad vead (näiteks vooluveekogude kaldajoone puhul) ning viidi välispiir kooskõlla põhikaardi ja maakatastri andmetega. Piiride korrigeerimisel selgus, et kavandatava kaitseala välispiir ei kattu täielikult loodusalade piiridega, kuna ajaga on kaartide täpsus ja kvaliteet

paranenud ning praegu ei ole enam otstarbekas viia kaitseala piiri vastavusse Natura 2000 alade digiteeritud piiridega, mis ei ole uuematele kaartidele tuginedes enam loogilised ega looduses eristatavad. Lähtuvalt eelnevast ei jää Elva maastikukaitseala koosseisu Elva-Vitipalu loodusalast (keskkonnaregistri kood RAH0000151) 12,5 ha, kuna Elva jõgi jääb osaliselt eraldi kaitse alla Elva jõe hoiualana (Valgamaale jääv osa jääb alles, Tartumaale jääv osa tunnistatakse kehtetuks; keskkonnaregistri kood KLO2000142; Valgamaa) ja Ilusa oja eraldi Ilusaoja hoiualana (keskkonnaregistri kood KLO2000235).

2. Vooluveekogude ja hoiualade piiride parandamine. Vapramäe üksikobjekti ja Elva-Vitipalu maastikukaitseala ühendava senise Elva jõe hoiuala (Tartumaal) piire parandati ja viidi põhikaardiga kooskõlla. Loodava maastikukaitseala välispiiride ühildamisel Elva jõe veepeegli ja jäeti Elva jõe mõlemad kaldad kaitseala koosseisu. Välispiiri ühildamisel Illi oja ja Varesepalu oja veepeegli ja jäeti ojad kaitseala koosseisust välja. Välispiiri ühildamisel Laguja oja veepeegli piiridega jäi Laguja oja kaitseala piiridest välja, välja arvatud kohas, kus Laguja oja suubub Elva jõkke, seal arvati Laguja oja kaitseala koosseisu. Nii Elva jõe, Ilusa oja kui ka seni kaitseala piires olnud Laguja oja lõigu veepeeglid on suures osas piiritletud piiranguvööndisse, vähesel määral on vooluveekogud jäänud ka sihtkaitsevööndisse. Kaitsealaga ei liideta Ilusaoja hoiuala, kuna praegune hoiuala kaitsestaatus tagab oja ja sealsete elupaikade piisava kaitse.

3. Senise Elva-Peedu metsapargi lahustükkide liitmine loob sidususe **Pirnaku metsa ja Liivamäe lahustükkide vahel**, mis on Elva jõe oru maastiku osad ja nende looduskaitseline väärtus on seotud maastikukaitseala, mitte aga selle eritüübi – parkide – kaitse-eesmärkidega. Samuti ei vaja need metsaosad oma väärtuse säilitamiseks inimese sekkumist (vastupidi pargimaastikele). Senise Elva-Peedu metsapargi nimetatud lahustükid jäävad vahetult Elva jõe kaldale. Kaitsealaga liidetakse lisaks ka Kulbilohu soomets ja Umbjärv, kuna sinna jäävad kaitseala kaitse-eesmärgiks oleva II kaitsekategooria taimeliigi ainulehise soovalgu kasvukohad ning III kaitsekategooria taimeliikide balti sõrmkäpa ja soo-neiuvaiba kasvukohad. Lisaks laekus ka kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise käigus ettepanek liita Umbjärv ja selle lähiümbrus kaitseala koosseisu, kuna tegu on kohalike elanike jaoks loodus- ja keskkonnahariduslikult olulise kohaga. Lisaks on Umbjärv ja Kulbilohu soomets inimtegevusele tundlikud alad, mis jäävad Elva linna vahetusse lähedusse ning mida ohustab pidevalt laienev arendustegevus.

4. Vapramäe piirimuudatused. Vapramäe Elva jõe poolses osas arvatakse kaitseala piiridesse mõlemad jõekaldad, et kaitsta tõhusalt jõge kui elupaika (3260) ja väärtuslikke jõeäärseid lamminiite (6450), mida loodusdirektiiv nimetab I lisas. Eespool mainitud lamminiite hooldavad osaliselt nii eraomanikud kui ka SA Vapramäe-Vellavere-Vitipalu. Laiendusala kaitstakse suur-kuldtiiva (*Lycaena dispar*) elupaika, tegemist on loodusdirektiivi II lisas nimetatud liigiga. Lisaks jäävad laiendusalaselle III kaitsekategooria taimeliikide balti sõrmkäpa ja soo-neiuvaiba kasvukohad, mida kaitstakse lamminiidu elupaigatüübi kaitse kaudu. Laiendusala jääb endise Vapramäe ida- ja lõunaossa ning laiendusala piirikirjeldus on esitatud eespool välispiiri kirjelduse juures.

Kaitseala on eelnõukohase kaitse-eeskirjaga tsoneeritud vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele neljaks sihtkaitsevööndiks – Illipalu-Vitipalu, Pirnaku, Päidlaalu ja Vapramäe (kogupindalaga 669,25 ha) – ning Elva piiranguvööndiks (394,88 ha).

Kaitsealal ei ole reserveaate.

Elva maastikukaitseala sihtkaitsevööndisse on piiritletud eelkõige väga ohustatud, ohustatud ning ohulähedaste liikide elupaiku ja kasvukohti ning kõrge loodusväärtusega metsakooslusi ja nende sidusalasid, sest poollooduslikke luhaniidukooslusi on võimalik säilitada ja kaitsta nii sihtkaitsevööndis kui ka piiranguvööndis. Kõrge loodusväärtusega rangelt kaitstavate metsakoosluste osakaal vajab aga suurendamist, et täita „Eesti metsanduse arengukava aastani 2020” (<http://www.envir.ee/1101994>) eesmärgi esindusliku rangelt kaitstavate metsade võrgustiku väljaarendamisel. Ühtlasi tagatakse kohane kaitse loodusdirektiivi I lisas nimetatud elupaigatüüpidele 9010* (vanad loodusemetsad) ja 9050 (hariliku kuusega rohunditerikkad Fennoskandia metsad). Lähtuvalt arengukava eesmärkidest on endisest Allika piiranguvööndist ja Allika sihtkaitsevööndist moodustatud **Päidlapalu looduslik sihtkaitsevöönd**, mis jäetakse looduslikule arengule. Päidlapalu sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on allikate ja allikasood, nende ümbruse metsade ning kaitsealuste liikide kaitse ja loodusliku arengu tagamine. Päidlapalu sihtkaitsevööndi piirid ühtivad välispiiriga (vt välispiiri kirjeldust). Kogu ala arvati sihtkaitsevööndisse, kuna sinna jääb ligikaudu 58,1 ha laanemetsi, mis moodustavad Päidlapalu sihtkaitsevööndist 78,5% ning mis on metsanduse arengukava andmetel ebapiisavalt kaitstud ja vajavad seetõttu rangemat kaitsekorda. Riiklikke vajakuid laanemetsade kaitsel vähendab sihtkaitsevööndisse arvamine ligikaudu 0,3%. Lisaks jääb Päidlapalu sihtkaitsevööndisse loodusdirektiivi elupaigatüüp 7160 (allikad ja allikasood) ning ohustatud taimeliigi kollase kiviriku ja ohulähedaste taimeliigi läikiva kurdsirbiku kasvukohad.

Illipalu-Vitipalu sihtkaitsevöönd koosneb kahest lahustükist ja selle kaitse-eesmärk on vähe- kuni keskoiteliste järvede, jõgede ja ojade, niiskuslembeste kõrgrohusüste, lamminiitude, siirde- ja õõtsiksoode, vanade loodusemetsade, rohunditerikaste kuusikute, siirdesoo- ja rabametsade kaitse ning sealsete elupaikade taastamine ja säilitamine, samuti kaitsealuste liikide säilitamine ja kaitse. Sihtkaitsevööndi piirid ühtivad suures osas kaitseala välispiiriga, mistõttu on järgnevalt kirjeldatud vaid neid piirilõike, mis ei ühti välispiiriga. Sihtkaitsevööndi suurem lahustükk (ligikaudu 475,5 ha) on piiritletud põhjaosas, kus vööndi piir ei kattu välispiiriga, mööda Illi–Laguja ja Illipalu teed, kusjuures teed ei jää vööndi piiridesse, mööda jalgrada ja metsasihti, kusjuures rada jääb, aga metsasiht ei jää vööndi piiridesse, mööda kõlviku piiri, mõttelist sirgjoont ning Elva jõe veepeegli piiri, kusjuures Elva jõgi jääb vööndi piiridesse. Idaosas kattub piir suuresti kaitseala välispiiriga (vt välispiiri kirjeldust endise Elva-Vitipalu maastikukaitseala osas), kuid Umbjärvest lõuna poole jäävas osas kulgeb piir mööda Illi–Laguja, Illi suvilate, Orava ja Vitipalu teed, mis ei jää vööndi piiridesse, mööda jalgrada, mis jääb vööndi piiridesse, mööda kõlviku ja kinnistute (52801:012:0459, 52801:012:0348) piire, metsasihte, kusjuures sihid ei jää vööndi piiridesse, Ilusa oja, mis ei jää vööndi piiridesse, ja mööda mõttelist sirgjoont. Lõunaosas kulgeb piir mööda kinnistu (52801:012:0459) piiri ja Vitipalu teed, mis ei jää vööndi piiridesse, ja mööda mõttelist sirgjoont. Lääneosas kattub vööndi piir samuti suures osas kaitseala välispiiriga. Seal, kus vööndi piir ei kattu välispiiriga, kulgeb vööndi piir mööda kinnistute (52801:012:0459, 69403:003:0322, 69403:003:0382) piire, Vitipalu karjääri, Illi ja Surnuaia–Tervisespordikeskuse teed, kusjuures teed ei jää vööndi koosseisu, Elva jõe veepeegli piiri, kusjuures jõgi jääb vööndisse, ja mööda metsasihti, mis ei jää vööndi piiridesse.

Illipalu-Vitipalu sihtkaitsevööndi väiksema lahustüki, mis jääb Elva paisjärve ja Vaikse järve juurde, idapiir ühtib kaitseala välispiiriga (vt välispiiri kirjeldust senise Elva-Vitipalu maastikukaitseala osas), põhja- ja lääneosas kulgeb välispiir mööda kraavi, mis ei jää vööndi koosseisu, lääneosas kulgeb välispiir mööda kõlviku ja kinnistu (69403:003:0082) piiri ning lõunaosas mööda kinnistu (52801:012:0715) piiri.

Illipalu-Vitipalu sihtkaitsevöönd haarab kõige väärtuslikuma osa kaitsealast; siia jäävad loodusdirektiivi elupaigatüübid nagu vähe- kuni kesktoitelised kalgiveelised järved (3140), jõed ja ojad (3260), niiskuslembesed kõrgrohustud (6430), lamminiidud (6450), siirde- ja õõtsiksood (7140), liigirikkad madalsood (7230), vanad loodusmetsad (9010*), rohunditerikkad kuusikud (9050) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*) ja järgmised direktiivi II, IV ja V lisa loetletud liigid ja nende elupaigad: kaunis kuldking, kollane kivirik, palu-karukell, soohiilakas, hännak-rabakiil, rohe-vesihobu, suur-kuldtiib, suur-rabakiil, valgelaup-rabakiil, sõõrsilmik, vareskaera-aasasilmik, tiigilendlane, saarmas, hink ja paksukojaline jõekarp. Lisaks veel linnudirektiivi I lissasse kuuluva händkaku ning ohulähedase II kaitsekategooria linnuliigi kanakulli pesitsus- ja toitumisala. Samuti jäävad sihtkaitsevööndisse haruldased ja vaid sellele alale iseloomulikud metsajärved Suur-Umbjärv ja Väike Umbjärv.

Pirnaku sihtkaitsevööndi välispiirid ühtivad kaitseala välispiiriga (vt välispiiri kirjeldust Pirnaku metsa kohta). Pirnaku sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on metsakoosluste ja kaitsealuse liikide kaitse. Pirnaku sihtkaitsevööndisse jäävad kodumaiste orhideede ehk käpaliste kasvukohad, sh kaitseala kaitse-eesmärgiks oleva II kaitsekategooria ainulehise soovalgu kasvukohad. Pirnaku metsa ja Kulbilohu soometsa jäävad veel III kaitsekategooria taimeliikide balti sõõrmkäpa, soo-neiuvaiba ja roomava öövilke leiukohad, mille kaitse on tagatud elupaigatüüpide kaitse kaudu. Sihtkaitsevööndi kaitsekord tagab ala loodusliku arengu ja kaitsealuste liikide soodsa seisundi.

Vapramäe sihtkaitsevööndi piirid ühtivad põhjast samuti kaitseala välispiiridega (vt välispiiri kirjeldust Vapramäe osas). Idast ja lõunast on Vapramäe sihtkaitsevöönd piiritletud Elva jõega, läänest piiranguvööndi piiriga vana Elva–Tartu maantee trassil. Vapramäe sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on rohunditerikaste kuusikute, oosidel ja moreenkuhjatistel kasvavate okasmetsade (sürjametsad) ning kaitsealuste liikide kaitse, samuti Elva jõe lamminiitude taastamine, hooldamine ja kaitse. Vapramäe sihtkaitsevööndisse jäävad loodusdirektiivi elupaigatüübid nagu lamminiidud (6450), rohunditerikkad kuusikud (9050) ning okasmetsad oosidel ja moreenkuhjatistel (sürjametsad) (9060), I kaitsekategooria seeneliigi limatünniku levikuala, II kaitsekategooria taimeliigi karvase maarjalepa ja loodusdirektiivi II lisa liigi suur-kuldtiiva levikuala, III kaitsekategooria loomaliikide sõõrsilmiku ja valgelaup-rabakiili levikualad, III kaitsekategooria taimeliigi laialehise neiuvaiba kasvukohad.

Sihtkaitsevööndisse on osaliselt piiritletud ka kaitsealal paiknevad vooluveekogud: kaitseala edelaosas Elva jõgi ja kaguosas Laguja (Tihase) oja, kui need moodustavad ühtse terviku piirnevate sihtkaitsevöönditega. Vooluveekogude eraldi tzoneerimine piiranguvööndisse pole selguse huvides otstarbekas, kuna see muudaks kaitseala tzoneeringu järgimise keerukas. Kuna veekogudel rakenduvad piirangud on sisuliselt samad nii piirangu- kui ka sihtkaitsevööndis, lähtudes peamiselt looduskaitseesadusest ja veeseadusest, siis sellega ei kaasne olulisi täiendavaid piiranguid nende veekogude tavapärasele kasutamisele.

Eespool loetletud metsaelupaigatüübid on arvatud sihtkaitsevööndisse, sest sealne kaitsekord võimaldab seada täielikke majanduspiiranguid, mis on vajalikud nende elupaikade soodsa seisundi tagamiseks. Metsaelupaigatüübid paiknevad suhteliselt killustatult väiksema väärtusega, sageli nooremate ja majandatud puistute vahel, ning nende looduskaitse hinnang on praegu kas B või C. Kaitse-eesmärgiks on tõsta kunagiste ekstensiivsele puhkemetsade majandamise režiimile allutatud puistute looduskaitse väärtust ajapikku hindeni A-ni ja selleks jäetakse need looduslikule arengule. Kuid selleks, et tagada

poollooduslike koosluste kaitse, on Illipalu-Vitipalu, Pirnaku ja Vapramäe sihtkaitsevööndid määratud hooldatavateks sihtkaitsevöönditeks, et võimaldada poollooduslike koosluste niitmist, karjatamist ja vajadusel ka alade taastamist. Päidlapalu sihtkaitsevöönd, mille kaitse-eesmärgiks on allikate ja allikasooide, nende ümbruse metsade ning kaitsealuste liikide kaitse, mis ei vaja hooldus- ega taastamistegevusi, on määratud looduslikuks sihtkaitsevööndiks. Ajapikku suureneb sihtkaitsevööndis mittemajandamise tulemusena ka väärtuslikke metsaosi siduvate puistute loodusväärtus ja need moodustavad soodsa keskkonna looduskaitsealuste liikide levikuks väljapoole liikide praegusi esinemisalasid.

Eespool loetletud märgalade elupaigatüübid ja järved on samuti arvatud sihtkaitsevööndisse, sest sealne kaitsekord võimaldab vajaduse korral keelata olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutöid, mis kahjustaksid soelupaikade ja veekogude soodsat seisundit. Niiskuslembeste kõrgrohustute (6430) ja lamminiitide (6450) elupaigatüüpe on võimalik kaitsta ka piiranguvööndi režiimis, kuid need on sihtkaitsevöönditesse piiritletud lähtuvalt rohumaade asukohast, kui oli vajadus sihtkaitsevööndi terviklikkuse huvides kaasata ringpiiri ka looduslike koosluste vahele jäävaid poollooduslikke alasid. Sihtkaitsevööndi kaitsekord poollooduslike koosluste hooldamist ei piira, vaid näeb seda ette vajaliku tegevusena.

Sihtkaitsevööndisse on arvatud koos metsakooslustega ka I ja II kaitsekategooria taimeliikide esinduslikud kasvualad, mis sõltuvad looduslikult arenevatest kooslustest ega talu inimtegevust või vajavad teatud kindlat tüüpi kooslusi, näiteks limatünnik ja kollane kivirik. Sihtkaitsevööndi kaitsekord võimaldab kehtestada soodsa seisundi tagamiseks vajalikke raiepiiranguid, kuid samas saab kujundada kooslusi lähtuvalt kaitse-eesmärgist. Osa kaitsealuseid liike on seotud allikasooidega, kus tuleb taimede kasvutingimuste säilitamiseks maksimaalselt vältida veerežiimi ja keskkonna muutmist mis tahes muul viisil.

Piiranguvöönd on kaitseala maa- või veela, kus on lubatud majandustegevus ja mis ei kuulu sihtkaitsevööndisse. Kaitsealal on Elva piiranguvöönd. Elva piiranguvööndi piirid ühtivad kaitseala välispiiriga ning Pirnaku, Vapramäe ja Illipalu-Vitipalu sihtkaitsevööndi piiridega (vt eespool olevaid piirikirjeldusi). Elva piiranguvööndi kaitse-eesmärk on Elva jõe, Illi ja Laguja oja oru ja selle ümbruse iseloomuliku maastiku ja looduse mitmekesisuse säilitamine, liikide soodsa seisundi tagamine, jõgede ja ojade, niiskuslembeste kõrgrohustute ja lamminiitide kaitse.

Piiranguvöönditesse tšoneeriti need kooslused, mis on küll inimtegevuse mõjutustega, kuid olulised puhvrid kõrge väärtusega looduskooslustele. Nii on piiranguvööndisse tšoneeritud enamik kaitsealale jäävaid elamu- ja õuealasid. Piiranguvöönd aitab säilitada loodusmaastiku terviklikkust ja leevendada inimtegevuse negatiivset mõju sihtkaitsevööndile, eelkõige metsamassiivide killustumist ehituslike, metsamajanduslike ja maaparanduslike tegevuste tulemusena, veerežiimi muutmist ja väärtuslike koosluste hävimist. Piiranguvööndisse kuuluvad ka arvestatava virgestusväärtusega ja olulise majandustegevuse mõjuga alad, enamik poollooduslikest kooslustest ning suurem osa kaitsealale jäävatest vooluveekogudest. Piiranguvööndis on loodusdirektiivi elupaigatüüpidest esindatud jõed ja ojad (3260), niiskuslembesed kõrgrohustud (6430) ja lamminiidud (6450).

Kuna looduskaitseaduses § 5 lõige 1 sätestab, et kallas on merd, järve, jõge, veehoidlat, oja, allikat või maaparandussüsteemi eesvoolu ääristav ja erinõuete kohaselt kasutatav maismaavöönd, mida kaitstakse looduskaitseadusega, on Elva jõe kaldaalade kaitse tagatud looduskaitseadusega ning jõgi on väljaspool seniseid kaitsealasid kaitse alla arvatud uue Elva maastikukaitseala koosseisus üksnes veepeegli ulatuses. Piiranguvööndiga on kaitstud ka

paljud kaitsealal olevad II ja III kaitsekategooria liigid, mille tundlikkus häiringute suhtes ei ole kõrge, või liigid, mis vajavad elutegevuseks teatavat inimõju.

2.5. Kaitsekord

2.5.1. Kaitsekorra kavandamine

Kaitsekorra väljatöötamisel on arvestatud kaitsealal esinevaid loodusväärtusi (eksperdid Evelin Andrejeva, Mart Külvik, Merit Otsus, Vivika Meltsov, Silvia Pihu ja Raul Pihu; konsulteerisid Gea Järvela, Triinu Pertels, Rein Rinne, Riho Männit, Toomas Otsat, Rein Järvekülg ja Ain Vellak; Marica-Maris Paju, Leevi Krumm ja Mariliis Märtsen Keskkonnaametist ning Toomas Hirse (2003-2013) ning osaliselt kaitseala tzoneeringu ja kaitse-eeskirja kohta koostatud eksperdiarvamust (Rein Kuresoo, 2010). Kaitse-eeskirjaga kehtestatavad piirangud on sätestatud ulatuses, mis tagab kaitsealal esinevate liikide ja looduslike elupaikade soodsa seisundi ning on proportsionaalne saavutatavale efektile. Leebem kaitsereežiim seaks ohtu kaitseala eesmärkide saavutamise, kuna ei võimalda tagada kavandatavates sihtkaitsevööndites teadaolevate metsaelupaikade, kaitsealuste liikide ja nende elupaikade säilimist.

Vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele on kaitseala tzoneeritud Illipalu-Vitipalu, Pirnaku, Päidlaalu ja Vapramäe sihtkaitsevööndisse ning Elva piiranguvööndisse.

Kaitse-eeskiri ei reguleeri pilliroo ja adru varumist, kuna moodustatavale kaitsealale ei jää ühtegi adru varumiseks sobivat veekogu ega ehitusmaterjaliks sobiva pilliroo kasvualasid, mis võiksid varujatele huvi pakkuda. Seega ei ole neid tegevusi võimalik kaitsealal teha looduslike tingimuste tõttu.

Pärast kaitse-eeskirja kehtestamist tuleb kehtetuks tunnistada 21. juuli 1999. a määrus nr 226 „Elva-Vitipalu maastikukaitseala kaitse-eeskirja ja välispiiri kirjelduse kinnitamine” ning Eesti NSV MN 13. märtsi 1959. a korraldus nr 331-k, millega võeti riikliku looduskaitse alla maastiku üksikelement Vapramägi, sest Elva-Vitipalu maastikukaitseala ja maastiku üksikelement Vapramägi arvatakse loodava Elva maastikukaitseala koosseisu. Vapramägi on algselt võetud kaitse alla maastiku üksikelemendina, kuid kuna tegemist on pindalalise objektiga, mis on oma iseloomult kaitseala, siis on praktikas rakendatud ka kaitsealale vastavaid piiranguid. Lisaks tuleb pärast kaitse-eeskirja kehtestamist muuta Vabariigi Valitsuse 23. oktoobri 1929. a otsust nr 598, millega võeti kaitse alla Vapramägi, Vabariigi Valitsuse 3. juuni 1931. a otsust nr 360, millega võeti kaitse alla Elva (Nutu) suvituskoht, Vabariigi Valitsuse 1. juuni 2006. a määrust nr 129 „Hoiualade kaitse alla võtmine Tartu maakonnas”, Tartu rajooni TSN TK 9. septembri 1964. a otsust nr 99, millega võeti kaitse alla maastiku üksikelemendid Vaikne järv ja Illi järved (Umbjärv ja Väike Umbjärv) ning Elva-Peedu metsapark, ja Elva TSN TK 13. oktoobri 1961. a otsust nr 2, mis kehtestas Elva metsapargile (Elva-Peedu metsapark) kaitse, kuid ei kinnitanud selle piire ega kehtestanud kaitse-eeskirja. Need muudatused on vajalikud, kuna Elva jõe hoiuala (Tartumaa), Elva-Peedu metsapargi kaks lahustükki (Pirnaku mets ja Liivamägi) ja maastiku üksikelement Vapramägi arvatakse Elva maastikukaitseala koosseisu ning samadel aladel ei tohi olla dubleerivat kaitsekorda.

Eelnõu § 20 punktiga 1 asendatakse Vabariigi Valitsuse määruses nr 129 senine viide linnudirektiivile uue viitega. Eelnõu § 20 punktiga 4 tehakse samasugune muudatus määruse esimeses normitehnilises märkuses. Need muudatused tehakse seoses 30.11.2009 vastu

võetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta. Uus kodifitseeritud versioon direktiivist asendab endise linnudirektiivi 79/409/EMÜ.

Kaitseala moodustamise tõttu korrigeeritakse ka Ilusaoja hoiuala piiri, mis viiakse kooskõlla Eesti põhikaardi värskema versiooniga. Seetõttu muudetakse ka Vabariigi Valitsuse 1. juuni 2006. a määruse nr 129 „Hoiualade kaitse alla võtmine Tartu maakonnas” kolmandat normtehnilist viidet, et esitada Ilusaoja hoiuala välispiiri uued piiritlemisalused.

2.5.2. Kaitsekorra üldpõhimõtted

Inimestel on lubatud kogu kaitsealal viibida, korjata marju, seeni ja muid metsa kõrvalsaadusi ja püüda kala, kuna varasema pikaajalise praktika põhjal ei ole need tegevused kahjustanud ala kaitseväärtusi. Kaitsealal on lubatud jahipidamine, välja arvatud planeeringuga määratud linna, alevi ja aleviku ning küla selgelt piiritletaval kompaktsel asustusega alal (edaspidi *tihesastusala*), samuti puhke- ja virgestusalal, kus ei ole ohutu jahipidamine võimalik. Loetletud erandid tulenevad jahiseadusest.

Telkimine ja lõkke tegemine on kaitsealal lubatud kohas, mis on kaitseala valitseja nõusolekul selleks ette valmistatud ja tähistatud, põllu- ja metsatöödel ning kraavide hooldustöödel ja õuemaal maaomaniku nõusolekul. Kaitsealal on välja arendatud küllalt ulatuslik radade ning puhke- ja lõkkekohtade võrgustik, mis pakub külastajatele piisavalt puhkamisvõimalusi. Omavoliline telkimine on kooslusi kulutava mõjuga ja lõkke tegemine looduslike tingimusi arvestades ka väga tuleohtlik, mistõttu need tegevused ei ole kaitseala valitseja poolt kooskõlastamata kohas lubatud. Kuna õuemaal on tegu kultuurmaastikuga, ei ohusta seal lõkke tegemine kaitseala väärtusi. Põllumaadel ei ole kaitsealuseid loodusväärtusi, mida lõkke tegemine võiks kahjustada ning metsatöid viiakse läbi majandatavates metsades, kus lõkke tegemise võimalik mõju võrreldes metsaraie mõjudega ei ole märkimisväärne, mistõttu nendel juhtudel tegevust ei piirata.

Kaitsealal on lubatud sõidukiga sõitmine teedel. Sõidukiga või maastikusõidukiga sõitmine väljaspool teid on lubatud järelevalve-, pääste- ja muinsuskaitsetöödel, maatulundusmaal metsa- ja põllumajandustöödel, kaitseala valitsemisega ja kaitse korraldamisega seotud tegevusel, kaitseala valitseja nõusolekul tehtaval teadustegevusel, koosluste hooldamisel, liinirajatiste hooldustöödel ning spordi- ja kultuuriürituste teenindamisel. Väljaspool teid sõitmise keeld peab vältima pinnase, taimestiku ja kaitstavate elupaikade kahjustuste ning maaspesitsevate lindude pesakohtade hävimise. Erandid on lubatud, et võimaldada hädaolukorras tegutsemist ja muud kaitsealal vajalikku kaitsekorralduslikku tegevust ning kaitse-eeskirjaga lubatud hooldus- ja metsamajandustöid. Väljaspool teid spordi- ja kultuuriürituste teenindamise nõude näol on tegemist erisusega looduskaitseaduse sätetest. Selline erisus tuleneb vajadusest vältida dubleerivat kooskõlastamisnõuet sõidukiga sõitmiseks, kui tegevused tuleb niigi kaitseala valitsejaga kooskõlastada. Vapramäe ja Elva-Vitipalu piirkond on kõrge külastuskoormusega ja väga populaarne just rattasportlaste seas. Piirangu eesmärk on vältida eelkõige tehnilisi vahendeid kasutavate külastajate negatiivset mõju väärtuslikele ja külastuskoormuse suhtes tundlikele maastikele ja kooslustele. Siinkohal on mõeldud eelkõige maapinna kahjustamist selle segipaiskamise või rööbaste tekitamise tõttu. Lisaks ohustab sõidukiga loodusmaastikul kontrollimatu liikumine kaitseala maastikulisi (esteetilisi) väärtusi ja häirib elustikku. Radadel sõitmist tahetaksegi alal piirata, pinnas on kohati selline, et paar korda rattaga väljaspool teed sõites tekib rada ja selliseid radasid on metsaalune täis. Teid, kus alal sõita, on piisavalt. Kui spordikeskus taotleb uue tee

rajamist ratastega sõitmiseks, siis saab valitseja seada tee rajamisele tingimusi nii asukoha, katte kui tähistuse kohta.

Kaitseala vetel on lubatud sisepõlemismootorita ujuvvahendiga sõitmine, sest paadisõidu mõju loodusväärtustele on tagasihoidlik. Vastavalt keskkonnaministri 29. novembri 2002. a määrusele nr 67 „Veesõidukite hoidmise ja kasutamise nõuded” on sisepõlemismootoriga veesõidukite kasutamine keelatud jõgedel, mille minimaalne laius veesõidukite liikumist võimaldaval lõigul on alla 10 meetri. Elva jõe keskmine laius on 5–9 meetrit. Sisepõlemismootoriga ujuvvahendiga sõitmine on lubatud vaid erakorralistel juhtudel, näiteks järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemisega seotud tegevusel ning kaitseala valitseja nõusolekul tehtaval teadustegevusel, mis tulenevad otseselt LKS § 30 lõikest 3. Elva jõgi on populaarne veematkajate marsruut, kuid kiirete mootorsõidukite kasutamine ei taga jõe mõõtmete ja looklevuse tõttu teiste matkajate turvalisust ega jõeelustiku kaitset.

2.5.3. Tegevuste kooskõlastamine kaitseala valitsejaga

Tegevused, mis on keelatud, kui selleks ei ole kaitseala valitseja nõusolekut, on määratud vastavalt looduskaitseseaduse § 14 lõikele 1. Kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja kõlvikute sihtotstarvet, koostada maakorralduskava ja teha maakorraldustoimingud, kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut, lisasöötta jahiulukeid, anda projekteerimistingimusi, ehitusluba või nõusolekut väikeehitise ehitamiseks ning rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja vee erikasutusluba, ehitusluba või nõusolekut väikeehitise ehitamiseks.

Kaitseala valitseja ei kooskõlasta tegevust, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajab kaitseala valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit. Kui tegevust ei ole kaitseala valitsejaga kooskõlastatud või tegevuses ei ole arvestatud kaitseala valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärast ootust sellise tegevuse õiguspärasuse suhtes. Keskkonnaministeriumil või Keskkonnaametil kui keskkonnamõju hindamise järelevalvajal on õigus määrata kaitseala kaitseks keskkonnanõudeid, kui kavandatav tegevus võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit.

Praktikas on tingimuste esitamine kõige enam kasutatav võte, millega välditakse kaitsealadel majandustegevuse kahjustavat mõju. Enamasti ei keelata tegevust, mis on kaitse-eeskirjas lubatud kaitseala valitseja nõusolekul, vaid püütakse kaalutusõiguse kaudu leida lahendusi, kus tegevus loodusväärtusi ei kahjusta, saavutades looduskaitse ja arendushuvide ühitamise.

2.5.4. Sihtkaitsevöönd

2.5.4.1. Sihtkaitsevööndi eesmärgid

Sihtkaitsevöönd on kaitseala osa seal väljakujunenud või kujundatavate looduslike ja poollooduslike koosluste säilitamiseks. Kaitsealal on neli sihtkaitsevööndit. Illipalu-Vitipalu sihtkaitsevööndi eesmärk on vähe- kuni kesктоiteliste järvede, jõgede ja ojade, niiskuslembeste kõrgrohustute, lamminiitude, siirde- ja õõtsiksoode, vanade loodusmetsade, rohunditerikaste kuusikute, siirdesoo- ja rabametsade kaitse ning sealsete elupaikade

taastamine ja säilitamine, samuti kaitsealuste liikide säilitamine ja kaitse. Pirnaku sihtkaitsevööndi eesmärk on metsakoosluste, siirde- ja õõtsiksoode ning kaitsealuse liikide kaitse. Päidla palu sihtkaitsevööndi eesmärk on allikate ja allikasoode, nende ümbruse metsade ning kaitsealuste liikide kaitse ja loodusliku arengu tagamine. Vapramäe sihtkaitsevööndi eesmärk on rohunditerikaste kuusikute, oosidel ja moreenkuhjatistel olevate okasmetsade (sürjametsad) ning kaitsealuste liikide kaitse, samuti Elva jõe lamminiitide taastamine, hooldamine ja kaitse.

2.5.4.2. Lubatud tegevused sihtkaitsevööndis

Kaitseala sihtkaitsevööndis on kuni 50 osalejaga rahvaüritused lubatud ainult selleks ettevalmistatud kohtades. Väljaspool ettevalmistatud kohti rahvaüritusi korraldada ei tohi. Kohtade ettevalmistamiseks on vajalik kaitseala valitseja nõusolek, mis antakse siis, kui koha ettevalmistamisega ei kahjustata kaitse-eesmärke (ei tallata ega hävitata kaitsealuste liikide kasvukohti ja elupaiku). Kuni 50 osalejaga rahvaürituste korraldamine ettevalmistatud kohtades on lubatud, kuna sellise tegevuse mõju on ala seisundile ja kaitse-eesmärkidele minimaalne. Üle 50 osalejaga rahvaürituste korraldamine selleks ettevalmistatud kohtades on lubatud ainult kaitseala valitseja nõusolekul, kuna see võib kahjustada tallamise suhtes tundlikke loodusväärtusi. Suuremate rahvaürituste kooskõlastamise vajadus on tingitud piirkonna suurest külastuskoormusest ja ettevalmistatud kohtade mahutavusest (max 50 inimest), mistõttu on praktikas suurematel üritustel paiguti ilmnunud kooslusi kahjustav mõju. Kooskõlastuse nõue võimaldab kaitseala valitsejal vajaduse korral külastust reguleerida selliselt, et üleliigse tallamise mõju kaitseala seisundile ja eesmärkidele oleks võimalikult väike.

Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutööd ja veerežiimi taastamine, koosluste kujundamine vastavalt kaitse-eesmärgile ja tee, tehnovõrgu rajatise või tootmisotstarbeta ehitise püstitamine kaitseala tarbeks ja olemasolevate ehitiste hooldustööd, et võimaldada vajaduse korral juurdepääsu rajamist hooldatavatele või kujundatavatele aladele ning nende hilisemat hooldust. Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud koosluste kujundamine ja veerežiimi taastamine vastavalt kaitse-eesmärgile, kuna tegevuse lubamine võimaldab inimese poolt mõjutatud kooslusi kujundada nende looduslikuma struktuuri saavutamiseks. Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud olemasolevate maaparandussüsteemide hooldustööd sihtkaitsevööndis, kuid siinjuures on mõeldud eelkõige teeäärsete kraavide korrashoiu võimaldamist sellises ulatuses, mis on vajalik teede korrashoiu ja seeläbi ohutu liiklemise tagamiseks. Kraavide hoolduse kooskõlastamisel arvestatakse ka sellega, et oleks tagatud ala senine maakasutus. Kraavide hooldamise ja veerežiimi vajadus analüüsitakse läbi ja planeeritakse kaitsekorralduskava koostamise käigus. Kõik ehitistega seotud tööd vajavad kaitseala valitseja nõusolekut, et vältida kaitse-eesmärkide kahjustamist. Ehitustegevusega kaasnevate keskkonnariskide ja -ohtude (elupaikade hävitamine ja/või kahjustamine, kaitsealuste liikide häirimine jne) realiseerumine ja ulatus sõltub kavandatava ehitamise mahust, asukohast ja kasutatavast tehnoloogiast. Kuna kõiki võimalikke alal vajalikke ehitustegevusi ja nendega kaasnevat mõju ei ole võimalik ette näha, siis on jäetud need tegevused sihtkaitsevööndis kaitseala valitseja kaalutusotsuseks, kes peab vastavalt ala kaitse-eesmärgile ja konkreetse ehitustegevuse asjaolusid arvestades kaaluma tegevuse sobivust sellel alal. Ette võib tulla ehitamist, mis ei ohusta kaitse-eesmärke või mis oleks möödapääsmatu (näiteks kaitseala tähistamine, teede rekonstrueerimine kaitse-eesmärke säästvat tehnoloogiat kasutades), kuid ka otseselt kaitse-eesmärke ohustavat ehitustegevust, mida ei saa lubada. Hetkel sihtkaitsevööndites ehitisi pole, kuid kaitse-eeskiri jätab

põhimõttelise võimalused neid rajada kaitseala tarbeks, kui sellega ei kaasne kaitse-eesmärkide või kaitseala seisundi kahjustamine. Mitte kaitseala tarbeks ehitamine on välistatud, kuna see võib kahjustada oluliselt sihtkaitsevööndisse jäävaid väärtusi (ohustatud ja haruldasi metsi), mis vajavad kaitseks looduliku arengu tagamist.

2.5.4.3. Vajalikud tegevused sihtkaitsevööndis

Vajaliku tegevusena on kogu kaitsealal, välja arvatud looduslikule arengule jäetavas Päidlapalu sihtkaitsevööndis, ette nähtud poollooduslike koosluste esinemisaladel nende ilme ja liigikoosseisu säilimiseks heina niitmine, loomade karjatamine, puu- ja põõsarinde harvendamine ning kujundamine, samuti raied vaadete avamiseks. Poollooduslikud lammid Elva jõe ääres vajavad hooldust nende väärtuste säilitamiseks või taastamiseks (kogupindala 55,9 ha). Vaadete avamine on periooditi vajalik traditsioonilistes matkaraja vaatepunktides, et võimaldada külastajatel imetleda ümbritsevat maastikku. Sihtkaitsevööndis on vajaliku tegevusena määratud ka häilude rajamine ja maapinna mineraliseerimine metsakoosluste loodusliku ilme taastamiseks kultuurpuistutes. Häilude rajamisega ja rohukamara eemaldamisega saab mitmekesistada kultuurpuistute struktuuri ning kiirendada nende loodusliku ilme saavutamist, millega toetatakse kaitse-eesmärke. Täpne vajalike tegevuste loetelu ja maht esitatakse kaitseala kaitsekorralduskavas.

2.5.4.4. Keelatud tegevused sihtkaitsevööndis

Sihtkaitsevööndis on keelatud majandustegevus ja loodusvarade kasutamine, kuna sihtkaitsevöönd on ette nähtud eeskätt koosluste ja liikide looduslikuks arenguks. Koosluste kujundamist kaitse-eesmärkidel, sh poollooduslike koosluste hooldamist looduskaitsealasel eesmärkidel ei loeta aga majandustegevuseks. Seepärast on kaitseala valitseja nõusolekul sihtkaitsevööndis lubatud koosluse kujundamine vastavalt kaitse-eesmärgile, sh liigikaitsealasel eesmärkidel, ning maaparandusobjektide hoiutööd ja veerežiimi taastamine, et säilitada pika aja kestel kujunenud veerežiimi. Tulenevalt looduskaitseaduse § 30 lg 2 p 3 on uute ehitiste püstitamine kaitsealal reeglina keelatud, välja arvatud kaitseala valitseja nõusolekul tee, tehnovõrgu rajatise või tootmisotstarbeta ehitiste püstitamine kaitseala tarbeks. Põhjendused ehitustegevuse kitsenduste osas on toodud seletuskirja peatükis 2.5.4.2. Vastavalt majandustegevuse seadustiku üldosa seadusele on majandustegevus iga iseseisvalt tulu saamise eesmärgiga tehtav püsiv tegevus, mis ei ole seadusest tulenevalt keelatud. Tegevus, mille suhtes on kehtestatud teatamis- või loakohustus, loetakse samuti majandustegevuseks ka juhul, kui selle eesmärgiks ei ole tulu saamine. Seega kõik kaitse-eeskirja kaitsekorra üldpõhimõtete peatükis või sihtkaitsevööndite peatükis reguleeritud tegevused, mis on määrusega lubatud ja mida tehakse tulu saamise eesmärgil, ning tegevused, mis on lubatud või lubatud kaitseala valitseja nõusolekul ja millega kaasneb teatamis- või loakohustus, on kaitseala sihtkaitsevööndis lubatud majandustegevused. Kaitse-eeskirjaga lubatakse sihtkaitsevööndis majandustegevusi, mis ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärki või seisundit.

2.5.5. Piiranguvöönd

2.5.5.1. Piiranguvööndi eesmärgid

Piiranguvöönd on kaitseala osa, mis ei kuulu sihtkaitsevööndisse. Elva maastikukaitsealal on Elva piiranguvöönd. Piiranguvööndi kaitse-eesmärk on Elva jõe, Illi ja Laguja oja oru ja selle ümbruse iseloomuliku maastiku ja looduse mitmekesisuse säilitamine, liikide soodsa seisundi

tagamine, jõgede ja ojade (3260), niiskuslembeste kõrgrohustute (6430) ning lamminiitude (6450) kaitse. Piiranguvööndi kaitse-eesmärkide hulka ei ole lisatud metsakooslusi, kuna piiranguvööndisse jäävad metsakooslused on tugevalt majandatud ja neil ei ole kõrget loodusväärtust.

2.5.5.2. Lubatud tegevused piiranguvööndis

Piiranguvööndis on lubatud kuni 20 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata ja tähistamata kohas ilma kaitseala valitseja nõusolekuta. Üle 20 osalejaga rahvaürituse korraldamiseks piiranguvööndis selleks ettevalmistamata kohas on vajalik kaitseala valitseja nõusolek. Rahvaürituste korraldamine kohtades, mis on kaitseala valitseja nõusolekul selleks ette valmistatud ja tähistatud on lubatud ning rahvaarvule piiranguid pole seatud, kuna ettevalmistatud ja tähistatud kohad on paigutatud nii, et ürituste korraldamine ning inimeste kogunemine nendes kohtades ei ohusta kaitseala väärtusi. Selliseks kohaks näiteks on Vitipalu vaatetorn. Elva piiranguvööndisse on tsoneeritud kooslused, mis on küll inimtegevuse mõjutustega, kuid olulised puhvrid kõrge väärtusega looduskoslustele. Nii on piiranguvööndisse tsoneeritud enamik kaitsealale jäävaid elamu- ja õuealasid ning nende vahetud mõjualad ja arvestatava virgestusväärtusega alad. Arvestades ala suurt külastatavust ja asjaolu, et alal on mitu ettevalmistatud kohta rahvaürituse korraldamiseks, siis on kitsenduse eesmärk vähendada tallamist ja pinnasekahjustamist selleks tundlikel aladel. Kuna kuni 20 osalejaga rahvaürituse mõju piiranguvööndi kaitse-eesmärkidele on kaitsekorra kavandamisse kaasatud ekspertide hinnangul väike, siis sellist tegevust ei kitsendata. Küll aga võib tallamise ja pinnasekahjustuste mõju olla seniste kogemuste põhjal oluline juba üle 20 osalejaga rahvaürituse korral, mille tegelik ulatus omakorda sõltub konkreetse asukoha looduslikest oludest ja ürituse asjaoludest, mistõttu tuleb selliste rahvaürituste mõju iga kord eraldi hinnata. Sellest tulenevalt on jäetud üle 20 osalejaga rahvaürituse korraldamine kaitseala valitseja kaalutusotsuseks.

Piiranguvööndis on lubatud majandustegevus looduskaitsealades ja kaitse-eeskirjas sätestatud piiranguid arvestades. Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud uute, kaasa arvatud ajutiste, ehitiste püstitamine. Olemasolevad majapidamised on tsoneeritud piiranguvöönditesse ja põhjendatud juhul saab kaitseala valitseja anda nõusoleku olemasoleva ehitise laiendamiseks või uue tootmisotstarbeta ehitise ehitamiseks. Ehitamise mõju kaitse-eesmärkidele sõltub konkreetse ehitise asukohast, mahust, kasutatavast tehnoloogiast jms, mistõttu tuleb tegevuse lubamist iga kord eraldi kaaluda ja see on jäetud kaitseala valitseja kaalutusotsuseks.

Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmine, kuna kaitseala piiranguvööndisse jääb seitse paisu, millega on veekogude veetase paisutatud looduslikust tasemest kõrgemale. Sellega on tagatud võimalus taastada veetaseme looduslik kõrgus ja kaldajoon või rajada Euroopa Liidu nõuetele vastavad kalapääsud, kui paise ei ole võimalik likvideerida.

Uuendusraie lageraie on piiranguvööndis üldjuhul keelatud, välja arvatud kuusikutes ja hall-lepikutes, kus lageraie on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud kuni 1 ha suuruse langina. Turberaie on lubatud kuni 5 ha suuruse langina. Turberaie langi lubatud pindala on suurem kui lageraie langi oma, kuna turberaie puhul ei raiuta kogu ala lagedaks, mistõttu ei teki metsamassiividesse ulatuslikke lagedaid alasid ning häiringu mõju metsamaastikule ja selle sidususele on väiksem. Raie tegemisel metsamaal tuleb säilitada puistu liikide ja vanuse

mitmekesisus. Elustiku mitmekesisuse säilitamiseks tuleb jätta raielangile hektari kohta alles vähemalt 20 tihumeetrit puid, mis ei kuulu koristamisele. Elustiku mitmekesisuse tagamiseks alles jäetavad puud valitakse eri puuliikide esimese rinde suurima diameetriga puude hulgast, eelistades kõvalehtpuid, mände ja haabasid, samuti eritunnustega nagu põlemisjälgede, õõnsuste, tuuleluudade või suurte okstega puid. Tulenevalt projekti „Majandatavates metsades bioloogilise mitmekesisuse hoidmise meetmete tulemuslikkuse hindamine ja tulevikusuundumuste määratlemine” lõpparuandest on säilikpuude kogumahuks seatud 20 tihumeetrit, sest säilikpuud on esmatähtsad elustiku mitmekesisuse tagajad ning kuna majandusmetsades on raiering lühem kui loodusliku puistu elutsükkel, siis vanade puude olemasolu pikendab majandusmetsas seda perioodi, millal metsaliigid saavad puistut taasasustada. Raiepiirangud on kehtestatud, arvestades eeskätt maastikukaitse ja puhkemajanduse eesmärke ning vajadust kujundada piiranguvööndi metsadest sihtkaitsevööndi metsadele toimiv puhverala.

Sihtkaitsevööndi puhver, mille moodustab enamasti metsamaa, on vajalik, et servaeefekti mõju sihtkaitsevööndile ja lanke ümbritsevatele metsadele oleks minimaalne, milleks ongi seatud piirangud lankide suurusele nii turberaiel kui ka lageraiel, et vältida suuremate lagedate alade tekkimist metsamaal. Puhvervööndis peaksid olema esindatud need looduslike metsade elustikule olulised võtmelemendid nagu surnud ja surevad puud, erivanuselikus, suured küpsed puud, õõnsustega puud, tüükad, erinevas lagunemisastmes lamapuit, mis tagab sihtkaitsevööndi liikidele levikuvõimalused ja elupaigad ka juhaks, kui suuremate looduslike häiringute tulemusena neid elemente sihtkaitsevööndis mõnda aega vajalikul määral ei esine. Seetõttu on seatud tingimused säilikpuudele ja raielankide suurusele, et raiete tulemusena paratamatult nimetatud elementide poolest vaesunud alade pindala ei oleks väga suur.

Raiepiirangud teenivad ka puhkemajandusliku väärtuse hoidmise eesmärki, et vähendada külastajate survet sihtkaitsevöönditele. Seepärast on seatud piirangud ka lankide suurusele ja lageraiele, sest lankide puhkemajanduslik väärtus on väike ja kaitsealal tuleb maksimaalselt hoida metsaga metsamaad (turberaie eelistamine). Samuti kehtivad nõuded säilikpuude jätmiseks, kuna elustikurikkamad paigad on ka loodushuvilistele atraktiivsemad. Elva jõe orus on suhteliselt suure nõlvusega metsaosasid, mille lageraiel võib tekkida erosioon. Samas võtab lageraiel kohati võimust sarapuu, mis teeb metsauuenduse keeruliseks ja muudab maastikku, asendades metsamaa pikaks ajaks põõsastikuga. Seepärast on eelistatud väiksed lageraied ja turberaied ning jäetud uuendusraiate lubamine valitseja igakordseks kaalutusotsuseks, et konkreetse raiekoha looduslikest tingimustest ja muudest kaitse-eesmärke mõjutavatest asjaoludest lähtuvalt oleks võimalik langetada kaitse-eesmärke mitteohustav otsus.

Raiepiirangute põhjendused on kokkuvõttes nii puhkemajanduslikud kui ka metsabioloogilised ja järgivad säästva metsanduse põhimõtteid lähtuvalt eeldusest, et kaitsealade piiranguvööndite metsades on puidutulu saamise kõrval vähemalt sama oluline loodusväärtuste jm kaitsefunktsioonide säilitamine.

2.5.5.3. Vajalikud tegevused piiranguvööndis

Piiranguvööndis on vajalik poollooduslike koosluste esinemisaladel (kogupindala 20,2 ha) nende ilme ja liigikoosseisu säilimise tagamiseks heina niitmine, loomade karjatamine ning puu- ja põõsarinde harvendamine ja kujundamine ning raied vaadete avamiseks. Vaadete avamine on periooditi vajalik traditsioonilistes matkaraja vaatepunktides, et võimaldada külastajatel imetleda ümbritsevat maastikku. Täpne vajalike tegevuste loetelu ja maht

esitatakse kaitseala kaitsekorralduskavas.

2.5.5.4. Keelatud tegevused piiranguvööndis

Kaitsealal on keelatud uute maaparandussüsteemide rajamine ja maavara kaevandamine, välja arvatud piiranguvööndi Viti karjääris, samuti puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine, biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine looduslikul rohumaal ja metsamaal ning puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt, v.a kaitseala valitseja nõusolekul, kui pinnas seda võimaldab. Need piirangud tulenevad otseselt looduskaitseaduse § 31 lõikest 2 ning on suunatud vööndi kaitse-eesmärkide saavutamisele. Piirangud on vajalikud looduse mitmekesisuse ja kaitsealuste liikide elupaikade säilitamiseks, et vältida kaitsealal esinevate koosluste looduslikkuse vähendamist. Uue maaparandussüsteemi rajamine kahjustab oluliselt sookooslusi, mistõttu ohustaks see otseselt ala kaitse-eesmärke. Maavara kaevandamine muudab keskkonda tervikuna oluliselt ja seaks ohtu kõik kaitseala kaitse-eesmärgid. Viti karjääris maavara kaevandamise erand on tehtud seetõttu, et kaevandusmahud on kinnitatud juba enne kaitseala moodustamist, mistõttu on Viti karjääris kaevandamine lubatud kinnitatud kaevandamisloas (nr TARM-039) määratud kaevandamismahu ammendumiseni. Puhtpuistute kujundamine ning kultuurpuistute ja energiapuistute rajamine ei toeta kaitseala loodusliku keskkonna ja elurikkuse kaitse ideed. Väetise, taimekaitsevahendi ja biotsiidi kasutamine on aktsepteeritav näiteks põllumaal ja õuemaal, kuid keelatud metsamaal ja looduslikul rohumaal, kuna see mõjutab oluliselt looduslike koosluste mitmekesisust. Puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt on keelatud taimestiku- ja pinnasekahjustuste vältimiseks. Arvestades kaitseala muldi, pole kõikjal kaitsealal taimestiku ja pinnasekahjustuste oht suur. Seetõttu saab kaitseala valitseja lubada puidu kokku- ja väljavedu, kui pinnas seda võimaldab.

3. Menetluse kirjeldus

Kaitseala kaitse-eeskirja avalik väljapanek toimus 18. novembrist 16. detsembrini 2013. a Keskkonnaameti Jõgeva-Tartu regiooni Tartu kontoris, Elva Linnavalitsuses ning Nõo, Rõngu ja Palupera Vallavalitsuses. Teated kaitse-eeskirja avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta ilmusid 13. novembril 2013. a üleriigilise levikuga ajalehes Eesti Päevaleht ja 14. novembril 2013. a kohalikus ajalehes Tartu Postimees. Väljaandes Ametlikud Teadaanded ilmus kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise teade 13. novembril 2013. a.

Looduskaitseaduse §-s 9 sätestatud kaitse alla võtmise menetluse käigus saadeti kaitsealal paikneva 149 kinnisasja 112 eraomanikule ja Riigimetsa Majandamise Keskusele, Maa-ametile, Elva Linnavalitsusele, Nõo, Rõngu ja Palupera Vallavalitsusele ning Tartu ja Valga Maavalitsusele teade kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise, sh avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta. Veel saadeti kaitseala moodustamisest teavituskirjad koos kaitse-eeskirja eelnõuga Vapramäe-Vellavere-Vitipalu Sihtasutusele, Tartumaa Tervisespordikeskusele, Vapramäe Loodusmajale, Elva Jahiseltsile, Nõo Jahiseltsile, Valgamaa Jahi- ja Kalameeste Ühistule ning Tartu Jahindusklubile.

Kirjale vastas 16 maaomanikku ning OÜ Tava Mets, Nõo Vallavalitsus, Elva Linnavolikogu Maa- ja Keskkonnakomisjon ning Arengukomisjon, Riigimetsa Majandamise Keskus, Vapramäe-Vellavere-Vitipalu Sihtasutus ja Looduskaitse Seltsi Elva osakond, kellele koostati ja väljastati vastuskirjad 06. jaanuaril 2014. a.

Eesti Post tagastas 20 kirja. Tagastatud kirjade adressaatide teavitamiseks avaldati kaitse-

eeskirja eelnõu avalikustamise kohta üleriigilise levikuga ajalehes Eesti Päevaleht kaks lisateadet 30. detsembril 2013. a ja 20. jaanuaril 2014. a. Teade sisaldas informatsiooni, et kinnistute omanikud, kellele saadetud avalikustamiskirjad Keskkonnaametile tagastati, loetakse teavitatuks selle kuulutuse ilmumisega ning neil on õigus kaitse-eeskirja eelnõuga tutvuda ning esitada ettepanekuid ja vastuväiteid vastavalt kuni 20. jaanuarini 2014. a ja 7. veebruarini 2014. a. Pärast nende tähtaegade möödumist loetakse kaitse-eeskirja avalikustamine vastavalt looduskaitseaduse §-le 9 läbiviiduks. Eesti Post tagastas Keskkonnaametile järgmised adressaatideni mitte jõudnud moodustatavale Elva maastikukaitsealale jäävate või kaitsealaga piirnevate kinnistute maaomanike kirjad (sulgudes kinnistu asukoht):

1. **Kersti ALA-MURR** (Nõo vald, Ketneri küla)
2. **Kersti JUUL** (Elva linn)
3. **Eda-Mai KULLAMAA** (Nõo vald, Uuta küla)
4. **Jaanis KURVITS** (Nõo vald, Illi küla)
5. **Liis KURVITS** (Nõo vald, Illi küla)
6. **Triin KURVITS** (Nõo vald, Illi küla)
7. **Piret LANG** (Nõo vald, Uuta küla)
8. **Olavi LANI** (Elva linn)
9. **Maili MALVRE** (Nõo vald, Voika küla)
10. **Heli PAATS** (Nõo vald, Illi küla)
11. **Esta PINTSAAR** (Palupera vald, Mäelooga küla)
12. **Iris PODAR** (Elva linn)
13. **Kersti Maria SÕMERMAA** (Elva linn)
14. **Rutt ŠMIGUN** (Nõo vald, Voika küla)
15. **Indrek TENNOKESE** (Nõo vald, Vissi küla)
16. **Vahur VIDER** (Nõo vald, Voika küla)
17. **Andres VIDER** (Nõo vald, Voika küla)
18. **Tiia VOITES** (Nõo vald, Ketneri küla)
19. **Tiina TAMM** (Nõo vald, Illi küla)
20. **Margus VIDER** (Nõo vald, Voika küla)

Eelpool loetletud maaomaniku Tiina Tamme kiri tagastati Keskkonnaametile vahetult enne kuulutuse ilmumist, s.o 26. detsembril 2013. a, ja teise maaomaniku, Margus Videri kiri tagastati Keskkonnaametile pärast kuulutuse avaldamist, s.o. 13. jaanuaril 2014. a. Lisaks puudus informatsioon maaomaniku Erkki Metsa (Nõo vald, Tõravere alevik) kohta (sulgudes kinnistu asukoht). Maaomanikule saadetud kirja ei olnud 14. jaanuari 2013. a seisuga Eesti Posti poolt Keskkonnaametile tagastatud ning samuti ei ole edastatud Keskkonnaametile teadet kirja kättesaamise kohta. Lähtuvalt eelnevast ei olnud nimetatud maaomanikke esimeses, s.h. 30. detsembril 2013. a ilmunud ajalehekuulutuses avaldatud maaomanike nimekirjas kajastatud. Eespool nimetatud maaomanike nimed olid kajastatud teises, s.h. 20. jaanuaril 2014. a ilmunud ajalehekuulutuses avaldatud maaomanike nimekirjas.

Maaomanik Kersti Juul edastas 22. jaanuaril 2014. a telefoni teel Keskkonnaametile oma uue aadressi ja Keskkonnaamet edastas kaitse-eeskirja eelnõu materjalid maaomanikule tähitud kirjaga 23. jaanuaril 2014. Kirjas oli öeldud, et maaomanikul on õigus kaitse-eeskirja eelnõuga tutvuda ning esitada ettepanekuid ja vastuväiteid kuni 7. veebruarini 2014. a. Pärast nimetatud tähtaja möödumist loetakse kaitse-eeskirja avalikustamine vastavalt looduskaitseaduse §-le 9 läbiviiduks. Kersti Juul ei esitanud vastuväiteid ega ettepanekuid.

Maaomanike arvamused:

Arvamuse esitaja nimi ja seos eelnõuga	Arvamuse kokkuvõte	Menetleja vastus
Eesti Looduskaitse Seltsi Elva osakond	Esitati ettepanekud liita moodustatava maastikukaitsealaga järgnevad alad: 1) Elva paisjärv ja Vaikse tänava vaheline mets; 2) Pirnaku mets tervikuna, sh kinnistud Uus-Pirnaku (52801:005:0065) ja Vana-Pirnaku (52801:005:0086).	Elva paisjärv jäetakse moodustatavast Elva maastikukaitseala piiridest välja, kuna tegu on tugevalt inimese poolt mõjutatud ja ebastabiilse keskkonnaga. Elva paisjärve ja Vaikse tn vaheline mets on ja jääb kaitse all Elva-Peedu metsapargina (keskkonnaregistri kood KLO1200271), mis tagab metsapargi kaitse. Keskkonnaamet tegi 02.12.2010 Keskkonnaministeeriumile Elva maastikukaitseala moodustamise ettepaneku, milles oli kaitseala piiridesse arvatud muu hulgas kogu Pirnaku mets koos Umbjärve ja selle ümbrusega. Keskkonnaministeerium ei pidanud kaitstava ala suurendamist selles menetlusetapis siiski põhjendatuks, vaid paluti lähtuda avalikustamise tulemustest ning seetõttu lähtuti algselt kaitseala piiritlemisel Elva-Peedu metsapargi lahustüki senistest piiridest. Lähtuvalt eelnevast tõstatas Keskkonnaamet kaitse-eeskirja avalikul arutelul küsimuse, et selgitada huvigruppide laiemat seisukohta nimetatud ettepaneku suhtes. Avaliku arutelu tulemusel otsustati, et kuna Uus-Pirnaku ja Vana-Pirnaku kinnistute puhul on tegu inimese poolt pikka aega mõjutatud metsaalaga, kuhu ei jää ühegi looduskaitsealuse liigi elupaika, ei ole otstarbekas eelnevalt nimetatud kinnistuid looduskaitsealaga liita.

	<p>Esitati ettepanek maastikukaitsealast mitte välja arvata Vapramäe uue ja vana Tartu maantee vaheline mets (52801:004:0163; 52801:006:0040).</p>	<p>Keskkonnaamet on seisukohal, et uue ja vana Tartu maantee vahelisel metsamassiivil ei ole looduskaitsealast väärtust, mets on oma väikse pindala tõttu terves ulatuses inimtegevuse poolt tugevalt mõjutatud ega kaitse kõrvalalasiid maanteemüra, heitgaaside ja tormikahjustuste eest. Seetõttu ettepanekut ei arvestatud.</p>
	<p>Esitati ettepanek lubada suurtes kahjustuskolletes kooreüraski feromoonpüüniste kasutamist ja värske tormimurru koristamist.</p>	<p>Moodustatava Elva maastikukaitseala sihtkaitsevööndite eesmärgid on looduslike koosluste säilitamine, nende taastamine ning liikide ja nende elupaikade kaitse. Üraskikahjustused ja tormimurd on üks osa looduslikust metsasuktsessionist. Püüniste kasutamine sihtkaitsevööndis läheb vastuollu vööndi eesmärkidega ja nende kasutamine on põhjendatud äärmisel vajadusel vaid kaitseala äärealadel, kus kaitseala sees toimuvad protsessid hakkavad ohustama kaitseala kõrvalalasiid. Piiranguvööndis on moodustatava Elva maastikukaitseala kaitse-eeskirja järgi majandustegevus lubatud, sh ka värske tormimurru koristamine.</p>
<p>Vapramäe-Vellavere-Vitipalu Sihtasutus</p>	<p>Esitati ettepanek muuta Vapramäe osas tsoneeringut, arvates sihtkaitsevööndisse vaid liigikaitsealalt olulised alad ja ülejäänud Vapramäe ala arvata piiranguvööndisse.</p>	<p>Moodustatava Elva maastikukaitseala ja Elva loodusala kaitse-eesmärkide täitmiseks on vaja kehtestada Vapramäe osas sihtkaitsevööndi režiim, et tagada kaitse-eesmärkideks olevate loodusdirektiivi metsaelupaigatüüpide looduslik areng. Piiranguvööndi kaitserežiim ei suuda tagada metsade kaitset, kuna piiranguvööndis on majandustegevus, sh metsaraie lubatud. Sihtkaitsevööndi kaitserežiim tagab Vapramäe väärtuste kaitse ja vööndi ümbertsoneerimine või selle killustamine seab ohtu nii moodustatava kaitseala kui ka loodusala kaitseväärtuste säilimise.</p>

<p>Riigimetsa Majandamise Keskus (RMK)</p>	<p>RMK edastas seisukoha, et ei nõustu Päidla palu sihtkaitsevööndi laiendamisega, kuna puudub terviklik analüüs, mis kajastaks metsavajakute tegelikku olukorda. Lisaks esitati ettepanek peatada kõigi kaitse-eeskirjade, millega vähendatakse metsatüpoloogilisi vajakuid, menetlemine seniks, kuni on olemas terviklik analüüs.</p>	<p>Metsade tüpoloogilise esinduslikkuse arvutamise mudeli koostas praeguse Tartu Ülikooli loodusressursside õppetooli juhataja dr Asko Lõhmuse juhitud töögrupp teadaolevalt juba 2002. a „Eesti metsanduse arengukava aastateks 2001–2010” valmimise käigus. Viidatud arengukavas seatud eesmärgid võeti 2010. a üle ka uude Eesti metsanduse arengukavasse aastani 2020, mille täitmiseks kutsuti 2012. a Keskkonnaministeeriumi metsaosakonna juhtimisel kokku rangelt kaitstavate metsade tööriühm. 2013. a kevadel tehtud rangelt kaitstavate metsade olemi analüüside põhjal on suured esinduslikkuse vajakud laane-, salu- ja soovikumetsade tüübirühmas. Keskkonnaamet peab vajakute likvideerimist ühe eesmärgina arvestama nii vana kaitsekorraga alade kaitse-eeskirjade uuendamisel ja kaitsekorra kavandamisel kui ka uute alade kaitse alla võtmisel. Menetlust ei peatata.</p>
<p>Elva Linnavolikogu Maa- ja Keskkonnakomisjon ning Arengukomisjon</p>	<p>Esitati ettepanek liita moodustatava Elva maastikukaitsealaga Pirnaku mets tervikuna, sh kinnistud Uus-Pirnaku (52801:005:0065) ja Vana-Pirnaku (52801:005:0086), ning muuta Pirnaku sihtkaitsevöönd piiranguvööndiks.</p>	<p>Pirnaku lahustükk on tsoneeritud sihtkaitsevööndisse, et tagada sealse metsakoosluse ja III kaitsekategooria taimeliikide võõthuul-sõrmkäpa (<i>Dactylorhiza fuchsii</i>), soo-neiuvaiba (<i>Epipactis palustris</i>) ja roomava öövilke (<i>Goodyera repens</i>) kaitse. Keskkonnaamet tegi 02.12.2010 Keskkonnaministeeriumile Elva maastikukaitseala moodustamise ettepaneku, milles oli kaitseala piiridesse arvatud muu hulgas kogu Pirnaku mets koos Umbjärve ja selle ümbrusega. Keskkonnaministeerium ei pidanud kaitstava ala suurendamist selles menetlusetapis siiski põhjendatuks, vaid paluti lähtuda avalikustamise tulemustest ja seetõttu lähtuti algselt kaitseala piiritlemisel Elva-Peedu metsapargi lahustüki senistest piiridest. Lähtuvalt eelnevast tegi Keskkonnaamet kaitse-eeskirja avalikul arutelul ettepaneku selgitada huvigruppide laiemat seisukohta nimetatud ettepaneku suhtes. Avaliku</p>

	<p>arutelu tulemusel otsustati, et kuna Uus-Pirnaku ja Vana-Pirnaku kinnistute puhul on tegu inimese poolt pikka aega mõjutatud metsaalaga, kuhu ei jää ühegi looduskaitsealuse liigi elupaika, ei ole otstarbekas neid kinnistuid looduskaitsealaga liita. Tartu mnt 37b kinnistu jäetakse Pirnaku sihtkaitsevööndi koosseisu, hoolimata asjaolust, et sinna ei ulatu keskkonnaregistri andmetel ühegi kaitsealuse taimeliigi levikuala. Nii tagatakse Pirnaku sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärgiks oleva metsakoosluse terviklikkus. Oleme seisukohal, et piiranguvööndi kaitsekord, mis võimaldab metsade majandamist, ei aitaks tagada Pirnaku metsakoosluste kaitset, mistõttu ei ole võimalik muuta sihtkaitsevööndit piiranguvööndiks. Metsade kaitseks on vajalik tagada nende puutumatu areng, sekkudes sellesse üksnes erandjuhtudel. Piiranguvöönd on kaitseala osa kus majandustegevus on lubatud, mistõttu ei sobi see vöönd loodusliku arengu tagamiseks.</p>
<p>Esitati ettepanek muuta Vapramäe osas tsoneeringut, kuna sihtkaitsevööndi vajadus ei ole põhjendatud.</p>	<p>Moodustatava Elva maastikukaitseala ja Elva loodusala kaitse-eesmärkide täitmiseks on vaja kehtestada Vapramäe osas sihtkaitsevööndi režiim, et tagada kaitse-eesmärkideks olevate loodusdirektiivi metsaelupaigatüüpide looduslik areng. Piiranguvööndi kaitserežiim ei suuda tagada metsade kaitset, kuna piiranguvööndis on majandustegevus, sh metsaraied lubatud. Sihtkaitsevööndi kaitserežiim tagab Vapramäe väärtuste kaitse ja vööndi ümbertsoneerimine või selle killustamine seab ohtu nii moodustatava kaitseala kui ka moodustatava loodusala kaitseväärtuste säilimise.</p>

Nõo Vallavalitsus Keskkonnaosakond	Esitati ettepanek parandada avalikul väljapanekul esitatud kaitseala kaardil Nõo vallas asuvate külade nimed, mis ei olnud õiged.	Keskkonnaamet kontrollis kaardil esitatud külade nimetused üle ja viis parandused sisse avalikkuse kaasamise koosolekuks.
OÜ Tava Mets	Esitati ettepanek viia läbi täiendav tsoneering Illipalu-Vitipalu sihtkaitsevööndis ja määratleda ära sihtkaitsevööndi alad, kus poleks vaja inimtegevusel kaitse-eeskirjas välja toodud mahus sekkuda.	Illipalu-Vitipalju sihtkaitsevööndi jagamine mitmeks lahustükiks ja ümbertsoneerimine ei ole otstarbekas, kuna sellisel juhul kaoks ära kooslustevaheline sidusus ja kaitseala metsaalad killustuksid, mis omakorda seaks ohtu kaitseala kaitse-eesmärkide säilimise. Keskkonnaamet on seisukohal, et moodustatava Elva maastikukaitseala kaitse-eeskirja §-s 10 nimetatud lubatud tegevused on kooskõlas sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärkide ja määratlusega ning maastikukaitseala eesmärkidega.
Rundsoveski 69403:003:0330; 58201:001:0670	Esitati ettepanekud täiendada moodustatava Elva maastikukaitseala kaitsekorda: 1) § 6 lg 1 p 7 täiendada erisusega: v.a endise Rundsoveski veskijärve taastamine;	Kaitse-eeskirja 2. peatükis „Kaitsekorra üldpõhimõtted” §-s 6 nimetatud tegevused tulenevad otseselt looduskaitseadusest, nende sõnastust ei muudeta. Kaitse-eeskirja § 6 punkt 7 sätestab, et kaitsealal on kaitseala valitseja nõusolekuta keelatud rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda vee erikasutusluba, ehitusluba või nõusolekut väikeehitise ehitamiseks. See säte ei välista eespool nimetatud tegevusi kaitsealal, vaid seab kohustuse tegevused kaitseala valitsejaga kooskõlastada, et kaitseala valitseja saaks vajaduse korral esitada lisatingimusi loodusväärtuste säilimiseks ja kaitseks.
	2) § 10 lg 2 p 1 täiendada: sh Rundsoveski veskijärve ja -tammi taastamine;	Kuna Rundsoveski vesiveski ja veskijärv jäävad piiranguvööndisse, kus nimetatud tegevusi on võimalik kaalutusotsuse alusel lubada, siis on Keskkonnaamet seisukohal, et kaitse-eeskirja § 10 lg 2 punkti 1 ei ole vaja täiendada.

	<p>3) § 1 lg 2 p 3 täiendada loetelu euroopa naaritsaga (<i>Mustela lutreola</i>).</p>	<p>Keskkonnaregistris andmetel on euroopa naarits (<i>Mustela lutreola</i>) levinud vaid Hiiumaal ja Elva kandis puuduvad registrikanded selle liigi olemasolu kohta. Samuti ei ole Keskkonnaametile teadaolevalt euroopa naaritsat sisemaal registreeritud. Antud liiki ei saa seada moodustatava Elva maastikukaitseala kaitse-eesmärgiks, kuna puuduvad täpsed seireandmed, mille põhjal võiks väita, et liik on kaitsealal esindatud.</p>
<p>Tartu mnt 37b 17003:003:0017</p>	<p>Esitati teabenõue, milles küsiti kinnistul Tartu mnt 37b (17003:003:0017) tehtud inventuuride ja uuringute andmeid. Lisaks paluti selgitust, miks ei ole maaomanikku informeeritud eramaal toimuvatest inventuuridest ja uuringutest.</p>	<p>Teabenõude vastusega edastati uuringute ja inventuuride nimekiri, millega saab tutvuda Keskkonnaameti Jõgeva-Tartu regiooni Tartu kontoris. Lisaks edastati Keskkonnaregistri info, mille põhjal ei jää kinnistule seisuga 16.12.2013 ühegi kaitsealuse taimeliigi leiukohta, kuid sinna ulatuvad II ja III kaitsekategooria liikide paksukojaline jõekarp (KLO9200057) ja hink (KLO9102556) levikuala, kuna Maa-ameti katastripiiride kaardi järgi jääb maaüksusele ka Elva jõgi. Kaitseala valitsejaks on tulenevalt looduskaitseaduse § 21 lõikest 1 Keskkonnaamet, kelle esindajatel on vastavalt looduskaitseaduse § 15 lg 3 punktile 1 õigus viibida kinnisasjal seoses loodusobjekti valitsemisega (defineeritud sama seaduse §-s 22). Kui tegu on konkreetset maaüksust käsitleva spetsiifilise uuringuga või objekti ülevaatusega, siis on Keskkonnaamet püüdnud maaomanikega kontakteeruda ja teavitada neid käimasolevatest töödest, kuigi otsest seadusjärgset kohustust selleks pole.</p>

	<p>Esitati ettepanek muuta Pirnaku sihtkaitsevöönd piiranguvööndiks.</p>	<p>Pirnaku lahustükk on tsoneeritud sihtkaitsevööndisse, et tagada sealse metsakoosluse ja III kaitsekategooria taimeliikide vööthuul-sõrmkäpa (<i>Dactylorhiza fuchsii</i>), soo-neiuvaiba (<i>Epipactis palustris</i>) ja roomava öövilke (<i>Goodyera repens</i>) kaitse. Lähtuvalt eelnevast tõstatas Keskkonnaamet ettepaneku kaitse-eeskirja avalikul arutelul, et selgitada huvigruppide laiemat seisukohta nimetatud ettepaneku suhtes. Avaliku arutelu tulemustest lähtuvalt otsustati, et kuna piiranguvööndi kaitsekord ei aitaks tagada Pirnaku metsakoosluste ja sealsete liikide kaitset, kuna võimaldaks metsa majandamist, siis ei ole võimalik muuta sihtkaitsevööndit piiranguvööndiks. Metsade kaitseks on vajalik tagada nende puutumatu areng, sekkudes sellesse üksnes erandjuhtudel. Piiranguvöönd on kaitseala osa kus majandustegevus on lubatud, mistõttu ei sobi see vöönd loodusliku arengu tagamiseks.</p>
<p>Orava 52801:012:0522</p>	<p>Esitati täiendavad küsimused kaitsekorra ja kaitsekorrast tulenevate piirangute kohta: 1) Moodustatava Elva maastikukaitseala kaitse-eeskirja § 6 lg 1 punkt 5 välistab ehitustegevuse;</p>	<p>Moodustatava Elva maastikukaitseala kaitse-eeskirja § 6 lg 1 punkt 5 sätestab, et kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud anda ehitusluba. Antud säte ei välista ehitustegevust kaitsealal, vaid seab kohustuse kohalikule omavalitsusele kaitseala valitsejaga kooskõlastada ehitusloa väljastamine, et kaitseala valitseja saaks vajaduse korral esitada tingimusi loodusväärtuste säilimiseks ja kaitseks.</p>

<p>2) Sooviti teada, kas riik kompenseerib kinnisvara väärtuse languse või kas on võimalik, et riik ostab või vahetab osa kinnistust mõne muu maa või hüvega. Samuti sooviti teada, et kui riik on nõus maad ostma, mis hinnaga see võiks toimuda ja kui kaua protsess aega võtab.</p>	<p>Riik ei kompenseeri kinnisvara väärtuse langust, kuid pakub maamaksusoodustust. Maamaksuseaduse § 4 lõike 1 punkti 1¹ kohaselt kaitsealade sihtkaitsevööndi maalt maamaksu ei maksta ja § 4 lõike 2 kohaselt looduskaitseaduse §-s 31 sätestatud piiranguvööndi maalt makstakse maamaksu 50% maamaksumäärast. Vastavalt looduskaitseaduse §-le 20 võib riik kokkuleppel kinnisasja omanikuga omandada kinnisasja, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, kinnisaja väärtusele vastava tasu eest. Kinnisasja väärtus arvutatakse antud piirkonnas viimase aasta jooksul tehtud tehingute väärtuste põhjal. Protsessi täpset aega ei ole võimalik kahjuks ette prognoosida. Senisele praktikale tuginevalt tuleks arvestada mitu aastat vältava protsessiga.</p>
<p>Esitati küsimus, kas oleks võimalik kinnistu üldse kaitsealalt välja arvata.</p>	<p>Kõnealune maaüksus jääb praegu olemasoleva Elva-Vitipalu maastikukaitseala Vitipalu piiranguvööndisse ning moodustatava Elva maastikukaitseala Elva piiranguvööndisse ja Illipalu-Vitipalu sihtkaitsevööndisse. Seega on kinnistu juba looduskaitsealade piirangutega. Orava kinnistule jäävad kaitsealuste taime- ja loomaliikide elupaigad, mis on moodustatava kaitseala ja loodusala kaitse-eesmärkideks, ning kinnistu väljaarvamine kaitsealast ei ole põhjendatud.</p>

Kajaka vkt 1 52801:006:0019	Esitati väide, et kaitse-eeskirja määruse eelnõu § 6 lg 1 punkt 6, mis sätestab, et kaitsealal on valitseja nõusolekuta keelatud anda ehitusluba, piirab igasuguse põhjendusega omandi sihipärasest remonti ja rekonstrueerimist. Lisaks märgiti kirjas, et loodusala on suurendatud ilma igasuguse põhjendusega ja saadetud kaardimaterjal on loetamatu.	Elva maastikukaitseala kaitse-eeskirja määruse eelnõu § 6 lg 1 punkt 6 ei tähenda tegevuse keelamist, vaid nõuet, et ehitusluba tuleb enne väljastamist kooskõlastada kaitseala valitsejaga, et vältida kaitseala kaitse-eesmärkide kahjustamist. Elva loodusala ja maastikukaitseala kavatsetakse laiendada Kajaka vkt 1 kinnistule, kuna sinna jääb Elva jõe äärne loodusdirektiivi I lisas nimetatud niiduelupaigatüüp 6450 ehk lamminiit. Lähtuvalt loodusdirektiivi artikli 2 lõikest 1 on Eesti Vabariigil rahvusvaheline kohustus kaitsta Euroopas väärtuslikke elupaigatüüpe, mille hulka kuulub ka Elva jõe lamminiit. Keskkonnaamet edastas tähtkirjaga (JT 15-4/13/28350) kolm suurema detailsusega väljavõtet kaitseala piiride kohta Kajaka vkt 1 kinnistu põhiselt.
Jaani 52801:006:0027	Esitati ettepanekud täiendada moodustatava Elva maastikukaitseala kaitse-eeskirja seletuskirja eelnõu punkti 2.4. Kaitstava loodusobjekti välis- ja vööndite piir. Lisaks esitati küsimusi Tõravere veskipaisu paisutuskõrguse ja Tõravere veskipaisu juurde rajatava kalapääsu ülevoolu kõrguse kohta.	Välispiiri kirjelduse koostamisel lähtutakse Eesti Vabariigi põhikaardist ja maakatastri andmetest. Kaitseala välispiiri kirjeldus on koostatud kaardimaterjalide paremaks mõistmiseks, kui peaks tekkima küsimusi, kas ala jääb kaitseala koosseisu või ei jää. Antud juhul ei ole välispiiri kirjelduse eesmärk anda üksikasjalik kirjeldus välispiiri paiknemise kohta, vaid tugineda kaardimaterjalile. Tõravere veskipais ei jää moodustatava Elva maastikukaitseala territooriumile ja seetõttu ei ole antud küsimused seotud moodustatava Elva maastikukaitseala kaitse-eeskirja eelnõuga.
Elvat suviti külastav isik	Esitati ettepanek lisada Elva maastikukaitseala kaitse-eesmärkideks kolm II kaitsekategooria taimeliiki – (ainulehine) soovalk (<i>Malaxis monophyllos</i>), allsosi (<i>Equisetum scirpoides</i>) ja sookäpp (<i>Hammarbya paludosa</i>) – ning viia	Keskkonnaamet nõustus ettepanekuga lisada kolm II kaitsekategooria taimeliiki kaitseala kaitse-eesmärkide hulka, kuna keskkonnaregistri andmetel on tegu selles piirkonnas esinduslike liikide leiukohtadega. Keskkonnaamet tegi 02.12.2010 Keskkonnaministeeriumile Elva maastikukaitseala moodustamise ettepaneku, milles oli kaitseala

	<p>Pirnaku lahustüki piirid vastavusse Pirnaku metsa piiridega.</p>	<p>piiridesse arvatud muu hulgas ka kogu Pirnaku mets koos Umbjärve ja selle ümbrusega. Keskkonnaministeerium ei pidanud kaitstava ala suurendamist selles menetlusetapis siiski põhjendatuks, vaid palus lähtuda avalikustamise tulemustest ning seetõttu lähtuti algselt kaitseala piiritlemisel Elva-Peedu metsapargi lahustüki senistest piiridest. Lähtuvalt eelnevast tõstatas Keskkonnaamet ettepaneku kaitse-eeskirja avalikul arutelul, et selgitada huvigruppide laiemat seisukohta nimetatud ettepaneku suhtes. Avaliku arutelu tulemusel otsustati, et kuna Uus-Pirnaku ja Vana-Pirnaku kinnistu puhul on tegu inimese poolt pikka aega mõjutatud metsaalaga, kuhu ei jää ühegi looduskaitsealuse liigi elupaika, ei ole otstarbekas neid kinnistuid looduskaitsealaga liita.</p>
<p>Lokutaja-Andrese 52801:006:0022</p>	<p>Esitati seisukoht, milles ei nõustuta moodustatava Elva maastikukaitseala laienemisega Lokutaja-Andrese kinnistule, kuna määrusega kavandatav piirangutüüp ei ole proportsionaalne kinnistul asuvate kaitstavate liikide ja elupaigatüüpide säilitamiseks piisava kaitsevajadusega ning kavandatavad piirangud riivavad oluliselt õigusi omandis oleval ja alalise elukohana kasutataval kinnistul omaniku õiguste realiseerimiseks.</p>	<p>Lokutaja-Andrese kinnistu jääb moodustatava Elva maastikukaitseala Vapramäe sihtkaitsevööndisse. Lokutaja-Andrese kinnistule jäävad loodusdirektiivi elupaigatüübid lamminiit (6450) ning jõed ja ojad (3260), samuti III kaitsekategooria taimeliikide soo-neiuvaiba (<i>Epipactis palustris</i>) ja balti sõrmkäpa (<i>Dactylorhiza baltica</i>) leiukohad ning metsamaa (3,2 ha), mis koosneb 20.12.13 seisuga metsaregistri andmetel jänesekapsa, sinilille ja kõdusoo kasvukohatüübi metsadest. Metsamaal ei ole määratud ühtegi loodusdirektiivi metsaelupaigatüüpi. Esitati kompromisslahendus muuta kaitseala välispiiri Lokutaja-Andrese kinnistu osas nii, et jõe, lammi ja kaitsealuste liikidega seotud looduskaitsealised väärtused jäävad kaitseala koosseisu ning metsamaa arvatakse kaitseala koosseisust välja. Lisaks juhiti tähelepanu, et loodusdirektiivi poollooduslike koosluste hoolduseks ja taastamiseks on võimalik taotleda loodushoiutoetust.</p>

	<p>Esitati seisukoht, milles selgitati, et ei nõustuta moodustatava Elva maastikukaitseala laienemisega Lokutaja-Andrese kinnistule (katastritunnus 52801:006:0022), kuna määrusega kavandatav piirangutüüp ei ole proportsionaalne kinnistul asuvate kaitstavate liikide ja elupaigatüüpide säilitamiseks piisava kaitsevajadusega ning kavandatavad piirangud riivavad oluliselt maaomaniku õigusi kinnistu realiseerimiseks. Samuti ei nõustunud Keskkonnaameti poolt 23.12.2013 kirjaga nr JT 15-4/13/29011-2 esitatud kompromisslahendusega, mille järgi oleks kinnistul asuv metsamaa osaliselt kaitseala piiridest välja arvatud. Tehti ettepanek arvata Lokutaja-Andrese kinnistu piiranguvööndisse.</p>	<p>Kompromisslahendusena arvati Elva jõgi koos jõeäärsete kinnistutega, sh Lokutaja-Andrese kinnistuga piiranguvööndisse. Piiranguvööndi kaitsekord on piisav, et tagada Elva jõe, mis kuulub loodusdirektiivi elupaigatüübi jõed ja ojad (elupaigatüübi kood 3260) hulka, jõeäärsete lamminiitude (6450) ning looduskaitsealuste liikide kaitse. Kaitsealuste taimede elupaikade kaitse tagab lisaks kaitse-eeskirjas sätestatud piirangutele ka looduskaitseesadusest tulenevad kalda piiranguvööndi, ehituskeeluvööndi ja veekaitsevööndi kitsendused.</p>
<p>Tartu mnt 37 17003:003:0145</p>	<p>Esitati ettepanek liita moodustatava Elva maastikukaitseala koosseisu ka Umbjärvi ja selle lähiümbruse, liites ala kokku Pirnaku sihtkaitsevööndiga.</p>	<p>Keskkonnaamet tegi 02.12.2010 Keskkonnaministeeriumile Elva maastikukaitseala moodustamise ettepaneku, milles oli kaitseala piiridesse arvatud muu hulgas kogu Pirnaku mets koos Umbjärve ja selle ümbrusega. Keskkonnaministeerium ei pidanud kaitstava ala suurendamist selles menetlusetapis siiski põhjendatuks, vaid palus lähtuda avalikustamise tulemustest ning seetõttu lähtuti algselt kaitseala piiritlemisel Elva-Peedu metsapargi lahustüki senistest piiridest. Lähtuvalt eelnevast tõstatas Keskkonnaamet ettepaneku kaitse-eeskirja avalikul</p>

		<p>arutelul, et selgitada huvigruppide laiemat seisukohta nimetatud ettepaneku suhtes. Avaliku arutelu tulemusel otsustati, et kuna Umbjärve ümbrusesse jääb lisaks II kaitsekategooria taimeliigi ainulehine soovalk ja III kaitsekategooria taimeliikide balti sõrmkäpp ja sooneiuvaip levikuala, siis liidetakse Umbjärv ja Kulbilohu soometsad Elva maastikukaitseala Pirnaku sihtkaitsevööndiga, et tagada ala ja sealsete väärtuste kaitse.</p>
	<p>Esitati seisukoht, et ollakse nõus loovutama osa Tartu mnt 37 kinnistust, kui riik selle pärast looduskaitseala moodustamist ära ostab või vahetusmaad pakub.</p>	<p>Vastavalt looduskaitseaduse §-le 20 võib riik kokkuleppel kinnisasja omanikuga omandada kinnisasja, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, kinnisaja väärtusele vastava tasu eest. Piirangute olulisust hinnatakse kooskõlas Vabariigi Valitsuse 08.07.2004 määrusega nr 242 „Kaitstavat loodusobjekti sisaldava kinnisasja riigi poolt omandamise ja ettepanekute menetlemise kord ning kriteeriumid, mille alusel loetakse ala kaitsekord kinnisasja sihtotstarbelist kasutamist oluliselt piiravaks ning kinnisasja väärtuse määramise kord ja alused”. Kinnisasja väärtus arvutatakse antud piirkonnas vastava sihtotstarbega maadega viimase aasta jooksul tehtud tehingute järgi. Avalduse, et riik omandaks osa kinnistust, saab teha pärast kaitse-eeskirja jõustumist.</p>
<p>Põlisalalooga 58201:001:0212</p>	<p>Sooviti, et Keskkonnaamet esitaks Elva maastikukaitseala kaitsekorralduskava või kava eelnõu koos kava koostamiseks tehtud uuringute, algandmete ja järeldustega.</p>	<p>Kaitse-eeskirja eelnõus kavandatud piirides ja kaitsekorraga Elva maastikukaitseala kaitsekorralduskava koostamist alustatakse pärast moodustatava Elva maastikukaitseala kaitse-eeskirja kinnitamist. Praegu ei ole Elva maastikukaitsealal kaitsekorralduskava eelnõud ega kinnitatud kava. Kaitsekorralduskava on Keskkonnaameti peadirektori kinnitav töödokument, mis avalikustatakse kindlas menetlusetapis, ja töömaterjale enne ei väljastata.</p>

<p>Sooviti, et Keskkonnaamet esitaks Vitipalu sihtkaitsevööndi koosluste kujundamise võtete detailsed kirjeldused ja selle, milliseid koosluste kujundamise võtteid soovitab Keskkonnaamet katastriüksusel 58201:001:0212.</p>	<p>Loodaval Elva maastikukaitsealal on Illipalu-Vitipalu sihtkaitsevöönd. Kaitse-eeskirjaga on seal vajalike tegevustena ette nähtud:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) poollooduslike koosluste esinemisaladel nende ilme ja liigikoosseisu säilimise tagamiseks heina niitmine, loomade karjatamine ning puu- ja põõsarinde harvendamine ja kujundamine; 2) häilude rajamine ja maapinna mineraliseerimine metsakoosluste loodusliku ilme taastamiseks kultuurpuistutes; 3) raied vaadete avamiseks. <p>Täpne vajalike tegevuste loetelu, kaitsekorralduslike meetmete kirjeldus ja maht esitatakse kaitseala kaitsekorralduskavas, mida hakatakse koostama pärast kaitse-eeskirja kinnitamist. Vajalike tegevuste mahu, töövõtete, tööaja ja maksumuste väljaselgitamine ongi üks kaitsekorralduskava eesmärke.</p>
<p>Sooviti, et Keskkonnaamet esitaks katastriüksusele 58201:001:0212 jäävate laanemetsade ja Natura elupaigatüüpide loetelu ja kaardi, nende paiknemise kohta ning sooviti teada, milliseid kooslusi kaitstakse katastriüksusel 58201:001:0212.</p>	<p>Katastriüksusele 58201:001:0212 jäävad sinilille kasvukohatüübi kuusikud, männikud ja lepikud (valge ehk halli lepa enamusega) ja loodusdirektiivi esmatähtis metsaelupaigatüüp vanad loodusmetsad (elupaigatüübi kood 9010*). Kirja lisadena esitati eespool nimetatud väärtuste paiknemise kaardid kinnistupõhiselt. Nimetatud katastriüksusel kaitstakse laanemetsade hulka kuuluvaid sinilille kasvukohatüübi puistuid ning loodusdirektiivi esmatähtsat elupaigatüüpi vanad loodusmetsad (9010*), Elva jõge, mis on määratud loodusdirektiivi elupaigatüübiks jõed ja ojad (3260) ning mis on ühtlasi elupaigaks II kaitsekategooriasse ja loodusdirektiivi II ja IV lisasse kuuluvale liigile paksukojaline jõekarp (<i>Unio crassus</i>) ning III kaitsekategooriasse ja loodusdirektiivi II lisasse kuuluvale liigile hink (<i>Cobitis taenia</i>).</p>

<p>Sooviti teada, kas katastriüksusel 58201:001:0212 paikneva Natura ala eesmärgi täitmiseks on vaja keelata majandustegevus ehk kehtestada sihtkaitsevööndi kaitsekord.</p>	<p>Moodustatava Elva loodusala ja Elva maastikukaitseala kaitse-eesmärkide täitmiseks on vaja kehtestada antud katastriüksusel sihtkaitsevööndi režiim, et tagada kaitse-eesmärkideks olevate vanade loodusmetsade ja laanemetsade looduslik areng. Piiranguvööndi kaitseréžiim ei suuda tagada metsade kaitset, kuna piiranguvööndis on majandustegevus, sh metsaraie lubatud. Metsade majandamine muudab metsade looduslikku struktuuri ja looduslikke suktsessiooniprotsesse, mistõttu ei ole võimalik tagada nende säilimist.</p>
<p>Sooviti, et Keskkonnaamet esitaks katastriüksusel 58201:001:0212 Natura ala kohta kaitse-eesmärkidega seotud detailsed piirangud ja nende saavutamiseks vajalikud tegevused.</p>	<p>Kõnealune katastriüksus on eespool nimetatud väärtuste kaitsmiseks arvatud Illipalu-Vitipalu sihtkaitsevööndisse, kus vastavalt kaitse-eeskirja eelnõule on keelatud majandustegevus ja loodusvarade kasutamine, et tagada loodusväärtuste säilimine ja kaitse. Ühtegi lisapiirangut, mida pole kaitse-eeskirja eelnõus loetletud, ei ole kaitseala valitsejal võimalik seada. Täpsemad tegevused kaitse-eesmärkide saavutamiseks kavandatakse kaitsekorralduskavas.</p>
<p>Esitati ettepanek, kus selgitati, et kuna 06.12.2013 saadetud kirjale pole vastatud, ei saa katastriüksuse 58201:001:0212 omanik nõustuda kaitse-eeskirja eelnõuga, kuna pole saadud lisainformatsiooni, mille põhjal otsust langetada. Tehti ettepanek pikendada ettepanekute esitamise tähtaega 30 tööpäeva, kuid mitte vähem kui 15 tööpäeva 06.12.2013 kirjaga saadetud küsimustele vastuse laekumise hetkest alates.</p>	<p>Looduskaitseaduse § 9 lõige 8 sätestab, et avaliku väljapaneku kestel kirjalikult esitatud ettepanekutele ja vastuväidetele vastab menetluse läbiviija 30 päeva jooksul pärast väljapaneku lõppemist (väljapaneku lõpp 16.12.2013) ja juhul, kui toimub avalik arutelu, siis enne avaliku arutelu toimumist. Juhiti tähelepanu, et avalik arutelu toimub 07.01.2014. Seega ei rikutud menetluse korda ega polnud põhjendatud ettepanekute esitamise aja pikendamine.</p>

<p>Esitati küsimused, miks looduskaitseliste piirangute seadmisel eramaadele ei arvestata maaomanike õigustega, huvidega, ootustega, vaid arvestatakse ainult ühe ametkonna eesmärkide, huvide ja vajadustega, mis on vastuolus Eesti Vabariigi Põhiseadusega, ning miks Keskkonnaamet oma 18.12.2013 nr JT 15-4/13/28385-3 kirja vastustes ei ole lähtunud lisaks looduskaitseadusele ka Eesti Vabariigi põhiseadusest.</p>	<p>Eesti Vabariigis tegeleb põhiseaduslike õiguste ja vabaduste järelevalvega, sh erineva taseme õigusaktide vastavuse hindamisega õiguskantsler, kelle poole on võimalik oma õiguste kaitseks ja õigusaktide vastavuse hindamiseks pöörduda aadressil Kohtu 8, 15193 Tallinn. Keskkonnaametil, kes lähtub looduskaitsealuste objektide moodustamisel ja kaitse korraldamisel peamiselt looduskaitseadusest ja Euroopa Liidu direktiividest, ei ole pädevust ega õigust vastavas küsimuses seisukohta esitada.</p>
<p>Esitati küsimus, miks sihtkaitsevöönditesse arvatavate maa(de) omanik(ud) seatakse piiranguvööndis olevate kinnistu(te) omanikku(dega) ja RMK-ga võrreldes ebavõrdsetesse tingimustesse, mistõttu ei kehti kodanike ja nende omandi võrdse kohtlemise printsiip.</p>	<p>Keskkonnaamet lähtub kaitseala välis- ja vööndite piiri määramisel loodusväärtustest, mitte maa omandivormist. Lisaks on Keskkonnaamet seisukohal, et maaomanikele on riiklikul tasemel loodud looduskaitseliste piirangute seadmisel piisavad kompensatsioonimehhanismid. Maamaksuseaduse § 4 lg 1 punkti 1¹ kohaselt ei maksta kaitsealade sihtkaitsevööndi maalt maamaksu. Lisaks on maaomanikul õigus taotleda toetusi, kui Natura 2000 alal jääb kinnistule metsa või loodusdirektiivi I lisa niiduelupaigatüüpe. Lisaks võib riik vastavalt looduskaitseaduse §-le 20 kokkuleppel kinnisasja omanikuga viimase sooviavalduse korral omandada kinnisasja, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, kinnisasja väärtusele vastava tasu eest. Kinnisasja väärtus arvutatakse antud piirkonnas vastava sihtotstarbega maaga viimase aasta jooksul tehtud tehingute põhjal. Vastava avalduse, et riik omandaks osa kinnistust, saab teha pärast kaitse-eeskirja jõustumist.</p>

<p>Sooviti, et Keskkonnaamet esitaks 18.11.2013–16.12.2013 avalikul väljapanekul olnud dokumentide ja materjalide nimekirja ning kõigi materjalide koopiad.</p>	<p>Avaliku väljapaneku käigus oli võimalik tutvuda moodustatava Elva maastikukaitseala kaitse-eeskirja määruse ja seletuskirja eelnõuga ning kaardiga. Need materjalid on edastatud tähitud kirjaga JT 15-4/13/26369 Põlisalalooga kinnistu omanikule.</p>
<p>Küsitati, mille alusel Keskkonnaamet Elva maastikukaitseala moodustab, kui pole alustatud Elva maastikukaitseala kaitsekorralduskava koostamisega ning tegemata on sisulised uuringud, puuduvad ka alandmed ja järelused.</p>	<p>Kaitsekorralduskava on tegevuskava, mis lähtub kaitse-eeskirjaga kehtestatud kaitsekorrast. Elva maastikukaitseala moodustamiseks on tehtud baasinventuurid, mille käigus on kaardistatud loodusdirektiivi elupaigatüüpide ja kaitsealuste liikide levikualad. Kaitseväärtuste paiknemised Põlisalalooga kinnistul on esitatud 18.12.2013 kirjaga nr JT 15-4/13/28385-3.</p>
<p>Küsitati, millisesse kaitsekategooriasse kuulub kooreürask (<i>Ips typographus</i>), kes on moodustataval maastikukaitsealal valdavalt levinud ning tekitab ulatuslikku kahju, ja miks ei ole seda lisatud kaitsealuste liikide nimistusse.</p>	<p>Kuuse-kooreürask (<i>Ips typographus</i>) ei kuulu looduskaitsealuste liikide hulka, kuna on kogu oma levila ulatuses sage ja ohtra levikuga liik, mis kuulub lahutamatu vanadesse okasmetsakooslustesse ega vaja spetsiaalseid kaitsemeetmeid.</p>

<p>Esitati küsimus, kas Keskkonnaamet levitab oma vastustes väärinfot Elva jõe hoiualast, kuna katastriga 58201:001:0212 ei saa siduda Elva jõe hoiuala, ja paluti Keskkonnaametil esitada andmed Elva jõe hoiualast, mida katastri 58201:001:0212 omanikul ei ole.</p>	<p>Keskkonnaamet juhib tähelepanu, et 18.12.2013 kirjas nr JT 15-4/13/28385-3 on öeldud, et katastriüksusel 58201:001:0212 kaitstakse laanemetsade hulka kuuluvaid sinilille kasvukohatüübi puistuid ja loodusdirektiivi esmatähtsat elupaigatüüpi vanad loodusmetsad (9010*). Lisaks Elva jõge, mis on määratud loodusdirektiivi elupaigatüübiks jõed ja ojad (3260) ning mis on ühtlasi elupaigaks II kaitsekategooriasse ja loodusdirektiivi II ja IV lisasse kuuluvale liigile paksukojaline jõekarp (<i>Unio crassus</i>) ning III kaitsekategooriasse ja loodusdirektiivi II lisasse kuuluvale liigile hink (<i>Cobitis taenia</i>). Vastuses ei mainitud Elva jõe hoiuala ega selle kaitse-eesmärke, vaid Elva jõge kui loodusdirektiivi elupaigatüüpi 3260. Elva jõe hoiuala on kaitstava loodusobjekti tüüp, mis on moodustatud Elva-Vitipalu maastikukaitsealast väljapoole jäävas osas loodusdirektiivi elupaigatüübi 3260, s.o kindlatele kriteeriumidele vastava vooluveekogu biotoobi kaitseks.</p>
---	---

<p>Esitati väide, et kuna Keskkonnaametil puudub kaitsekorralduskava moodustatava Elva maastikukaitseala, sh katastriüksuse 58201:001:0212 kohta, siis tuleb kas kogu loodava Elva maastikukaitseala kaitseeeskirja eelnõu protsess peatada või katastriüksus 58201:001:0212 Elva maastikukaitseala kaitseeeskirja eelnõust välja arvata. Samuti küsiti, millistel alustel kehtestatakse katastriüksusel 58201:001:0212 sihtkaitsevöönd, kui on tegemata sisulised uuringud, puuduvad algandmed ja järeldused.</p>	<p>Kaitsekorralduskava on tegevuskava, mis lähtub kaitse-eeskirjaga kehtestatud kaitsekorrast ning kavandab kaitse-eesmärkide saavutamiseks tegevused, mitte kitsendused. Elva maastikukaitseala moodustamiseks, sh kaitsekorra kavandamiseks on tehtud ekspertiis ja baasinventuurid, mille käigus on kaardistatud loodusdirektiivi elupaigatüüpide ja kaitsealuste liikide levikualad. Kaitseväärtuste paiknemine Põlisalalooa kinnistul on esitatud 18.12.2013 kirjaga nr JT 15-4/13/28385-3. Lähtuvalt eelnevast on olemas piisav alus kaitsekorra planeerimiseks ega ole alust eelnõu menetlusprotsessi peatamiseks või kinnistu väljaarvamiseks moodustatavast Elva maastikukaitsealast.</p>
--	--

<p>Esitati väide, et Keskkonnaameti vastuses ei ole katastriüksusel 58201:001:0212 esinevate loodusala kaitse-eesmärkide tagamiseks ettenähtud piirangute ja tegevuste detailne kirjeldus õigustatud, sest Keskkonnaameti 15.11.2013 nr JT 15-4/13/26369 saadetud kirja põhjal ei ole vaja maastikukaitsealale seatud eesmärkide täitmiseks blokeerida majandus- ja külastustegevust sihtkaitsevööndite moodustamisega eramaadele.</p>	<p>Moodustatava Elva maastikukaitseala kaitse-eeskirja määruse eelnõu § 10 lõige 1 sätestab, et sihtkaitsevööndis on lubatud kuni 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistatud ja tähistatud kohas ning § 10 lg 2 punkt 4 sätestab, et kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud üle 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine ettevalmistatud ja tähistatud kohas. Juhu- ja hajukülastust kaitse-eeskirjaga ei piirata ega reguleerita. Kaitse-eeskirja määruse eelnõu § 12 punkt 1 sätestab, et majandustegevus on sihtkaitsevööndis keelatud. Majandustegevuse keelamine on vajalik koosluste ja liikide kaitseks, sest sihtkaitsevööndi eesmärk on looduslike koosluste ja kaitsealuste liikide ning nende elupaikade säilitamine, taastamine ja kaitse. Poollooduslikel kooslustel on lubatav koosluste ilme taastamiseks ja säilitamiseks tehtav sihipärane kaitsekorralduslik tegevus, mida ei loeta majandustegevuseks.</p>
<p>Esitati seisukoht, et kinnistute omanikul on õigus ise otsustada oma eraomandi üle ja kuna Keskkonnaametil on tegemata sisulised uuringud, puuduvad algandmed ja järeldused, siis tuleb protsess peatada ja alustada algusest. Looduskaitsealised piirangud eramaadele kehtestada ainult kokkuleppel iga maaomanikuga.</p>	<p>Kinnistu omanikul on õigus otsustada oma eraomandi kasutamise üle Eesti Vabariigi kehtivates õigusaktides seatud piirides, mis muu hulgas sätestavad reeglid avaliku huvi rakendamiseks eraomandi üle. On tehtud baasuuringud, mis on kaitseala moodustamise aluseks. Nii Elva-Vitipalu maastikukaitseala kui ka Elva maastikukaitseala moodustamisest on teavitatud kõiki maaomanikke ning edastatud ka kaitse-eeskirja eelnõu seletuskiri, mis põhjendab kavandatud piiranguid. Kõigil maaomanikel on õigus avaldada arvamust, mis fikseeritakse kaitse-eeskirja seletuskirjas, ja see on nähtav igal järgneval menetlustasandil.</p>

<p>Esitati seisukoht mitte rajada sihtkaitsevööndeid eramaale, et tagada Eesti Vabariigi põhiseadus: eramaad on puutumatud ja pühad.</p>	<p>Eesti Vabariigi põhiseaduse § 32 sätestab küll, et igäühe omand (mitte ainult eraomand) on puutumatu ja võrdselt kaitstud, kuid samas võib omaniku nõusolekuta omandit võõrandada seaduses sätestatud juhtudel ja korras üldistes huvides õiglase ja kohese hüvituse eest. Igäühel, kelle vara on tema nõusolekuta võõrandatud, on õigus pöörduda kohtusse ning vaidlustada vara võõrandamine, hüvitus või selle suurus. Igäühel on õigus enda omandit vabalt vallata, kasutada ja käsutada. Kitsendused sätestab seadus. Samas sätestab põhiseaduse § 53, et igatüks on kohustatud säästma elu- ja looduskeskkonda ning hüvitama kahju, mis ta on keskkonnale tekitanud.</p>
<p>Esitati seisukoht, et kui on vajadus suurendada sihtkaitsevööndi režiimis kaitstavate metsade osa, siis teha seda riigi omanduses olevate metsade arvelt; kui neid pole piisavalt Vitipalu territooriumil, siis leida metsaalad mujalt.</p>	<p>Kaitseala vööndite piiritlemisel lähtutakse looduskaitsete väärtuste paiknemisest, mis ei järgi administratiivseid, vaid looduslikke piire ja tingimusi. Kui on võimalik, siis määratakse sihtkaitsevööndisse eelisjärjekorras siiski riigimaa, kuid vajaduse korral ka eramaa – näiteks ala terviklikkuse, ökoloogilise toimimise, populatsioonide ja väärtuslike maastikuelementide kaitseks.</p>
<p>Esitati väide, et Eestis on rangelt kaitstavate metsade protsent metsamaa kogupindalast suurim Euroopas. Peaks vähendama rangelt kaitstavate metsade protsenti Euroopa keskmisele.</p>	<p>Eestis jääb rangelt kaitstavate metsade protsent 2013. aasta kevadel Keskkonnateabe Keskuse tehtud analüüsi alusel metsamaa kogupindalast alla 10%. Mitmes Euroopa riigis on see näitaja suurem ja tervikuna kogu Euroopas rangelt kaitstavate metsade osakaal pidevalt suureneb. Igal riigil on õigus seada oma riigisisese eesmärgid ning Eesti metsanduse arengukavaga on seatud eesmärgiks jätta majandustegevusest välja vähemalt 10% metsade kogupindalast, kusjuures rangelt kaitstavad metsad peavad esindama piisavalt kõiki Eestis olevaid metsatüüpe.</p>

Pärast kirjadele vastamist toimus 7. jaanuaril 2014. a Elva Linnavalitsuse I korruse saalis kaitse-eeskirja eelnõu avalik arutelu, kus osales 24 isikut. Kokku esitati 9 ettepanekut.

Arvamuse esitaja nimi ja seos eelnõuga	Arvamuse kokkuvõte	Menetleja otsus
Eesti Looduskaitse Seltsi Elva osakond ja kohaliku elanikud	Ettepanek: kuuse-üraskirüüste on kogu riigis massiline ning selles asjus tuleks midagi ette võtta ning vastav sõnum tuleks viia ka KA juhtkonnani, et kasutada feromonpüüniseid ürasekirüüste piiramiseks. Kohalik looduskaitse on valmis osalema püüniste paigaldamisel ja hooldamisel kahjustuskolletes. Elva maastikukaitseala naabruses asuvad maaomanikud ootavad, et kaitseala valitseja rakendab meetmeid ürasekite leviku piiramiseks kaitsealalt erametsadesse (kuusikutesse); nähakse nakkusohtu ja eeldatakse, et kaitseala valitseja peaks meetmeid rakendama ilma maaomanike avaldusteta.	Moodustatava Elva maastikukaitseala sihtkaitsevööndite eesmärk on looduslike koosluste säilitamine, nende taastamine ning liikide ja nende elupaikade kaitse. Ürasekikahjustused on üks osa looduslikust metsasuktsessioonist. Püüniste kasutamine sihtkaitsevööndis läheb vastuollu vööndi eesmärkidega ning nende kasutamine on põhjendatud äärmisel vajadusel vaid kaitseala äärealadel, kus kaitseala sees toimuvad protsessid hakkavad ohustama kaitseala kõrvalalasi. Piiranguvööndis on moodustatava Elva maastikukaitseala kaitse-eeskirja järgi majandustegevus lubatud, sh värske tormimurru koristamine. Keskkonnaamet võtab ettepaneku teadmiseks ja vajaduse korral kontakteerub meetmete rakendamiseks kohaliku looduskaitsealaga.
Kajaka vkt 1 52801:006:0019	Ettepanek: muuta looduskaitsealade viisil, et ehitusluba ei peaks enam kaitseala valitsejaga kooskõlastama.	Keskkonnaamet võtab ettepaneku teadmiseks, kuid ei saa kaitse-eeskirja menetluse käigus looduskaitsealade norme muuta. Seaduste muutmist otsustab Riigikogu.
	Ettepanek: korrigeerida seletuskirja piirikirjelduste osa üheselt mõistetavaks. Näiteks Kajaka 1 kinnistu piir on seletuskirja ühes kohas märgitud piiritletuks kinnistu välispiiri mööda,	Seletuskirja peatükki täiendati ja muudeti välispiiri kirjeldust selgemini mõistetavaks.

	teises kohas märgitakse, et see on osaliselt kinnistus sees.	
Tartu mnt 37b 17003:003:0017	Ettepanek: kuna Pirnaku metsas asuval maaüksusel Tartu mnt 37b ei ole seni leitud ühtegi kaitsealust liiki ega kooslust, siis peaks Pirnaku metsa selles osas kehtima leebem kaitsekord ehk piiranguvöönd. Ettepanek on esitatud ka kirjalikult. Samas ei ole Uus-Pirnaku ja Vana-Pirnaku kinnistu maaomanik nõus Pirnaku sihtkaitsevööndi laiendamisega oma kinnistutele.	Keskkonnaamet kaalus eelnõu avaliku väljapaneku ajal laekunud ettepanekut liita Pirnaku sihtkaitsevööndiga ka Uus-Pirnaku ja Vana-Pirnaku kinnistu ning leidis, et kuna tegu on inimese poolt pikka aega mõjutatud metsaalaga, kuhu ei jää ühegi looduskaitsealuse liigi elupaika, ei ole otstarbekas eelnevalt nimetatud kinnistuid looduskaitsealaga liita. Tartu mnt 37b kinnistu jäetakse Pirnaku sihtkaitsevööndi koosseisu, hoolimata asjaolust, et sinna ei ulatu keskkonnaregistri andmetel ühegi kaitsealuse taimeliigi levikuala. Otsusega tagatakse Pirnaku sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärgiks oleva metsakoosluse terviklikkus.
Kohalik elanik	Ettepanek: lamapuud Elva-Vitipalu metsadest võiks koristada, kuna see pole kasvatuslikult õige näidata lastele risustunud metsa.	Keskkonnaamet on seisukohal, et lamapuude olemasolu kaitseala metsades on looduslike metsakoosluste suktsessiooniprotsessi loomulik osa ning looduskaitse seisukohalt loob erinevas lagunemisastmes ja läbimõõduga lamapuude olemasolu kaitsealustes metsades eelduse eri liikide levikule kaitsealal, aidates kaasa bioloogilise mitmekesisuse säilimisele ja kaitsele. Lamapuude koristamine sihtkaitsevööndis läheb vastuollu sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärkidega, kuid piiranguvööndis on lamapuude koristamine lubatud.
Eesti Looduskaitse Seltsi Elva osakond	Ettepanek: jätta siiski kahe Tartu maantee vaheline metsariba kaitseala koosseisu, kuna see on tuuletakistus ega lase kahjustada Vapramäe metsi ja kaitse lõpetamisel on oht, et see metsaosa raiutakse.	Keskkonnaamet kaalus ettepanekut ja kuna tegu on kohalike arvates Vapramäe osaga, mis kaitseb Vapramäe metsi tuulte eest, siis tsooneeriti kahe Tartu maantee vaheline metsariba Elva piiranguvööndisse, kus saab seada piiranguid raietegevusele, et vältida tuulekoridori teket.

Kohalik elanik	Ettepanek: jätta välja külmunud pinnase nõue piiranguvööndist vähemalt väljaveo kohta, kuna igal aastal pinnas Eestis ei külmugi.	Kaitse-eeskirjaga on antud kaitseala valitsejale võimalus lubada puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt juhul, kui pinnas seda võimaldab. Piiranguvööndis on majandustegevus, sh metsaraie lubatud ja seetõttu on pinnase kahjustamise risk väga suur.
Kohalikud elanikud	Ettepanek: 1 ha suurune lageraielangi piirang võiks kehtida kõigile puuliikidele, kuna see on juba piisav piirang ning vaid turberaie lubamine muudel puuliikidel peale kuuskede ja hall-leppade ei ole põhjendatud.	Piiranguvööndis lageraie lubamine kõikidel puuliikidel seab ohtu piiranguvööndi kui puhverala eesmärgi, sest sellega kaasneb oht, et metsaalad killustuvad tugevalt ja see omakorda kahjustab kaitsealuste liikide levimisvõimalusi. Turberaiega on võimalik säilitada metsamaastiku sidusus, mis aitab omakorda kaasa piiranguvööndi eesmärgile olla puhveralaks sihtkaitsevööndile.
Kohalikud elanikud	Ettepanek: liita kindlasti kaitsealaga ka Umbjärve ja selle ümbrus, kus kasvab rohkesti kaitsealuseid käpalisi, mida kasutatakse laste loodushariduslike programmide läbiviimiseks.	Kuna Umbjärve ümbrusesse jääb lisaks II kaitsekategooria taimeliigi ainulehine soovalk ja III kaitsekategooria taimeliikide balti sõrmkäpp ja sooneiuvaip levikuala, siis otsustas Keskkonnaamet Umbjärve ja Kulbilohu soometsad liita Elva maastikukaitseala Pirnaku sihtkaitsevööndiga, et tagada ala ja sealsete väärtuste kaitse.

Seoses kaitseala välispiiri, Pirnaku sihtkaitsevööndi, Vapramäe sihtkaitsevööndi ja Elva piiranguvööndi piiride muutumisega pärast avalikku väljapanekut ja avalikkuse kaasamise koosolekut saatis Keskkonnaamet 23. jaanuaril 2014. a 23 eraomanikule ja Riigimetsa Majandamise Keskusele, Elva Linnavalitsusele, Nõo Vallavalitsusele, Vapramäe-Vellavere-Vitipalu Sihtasutusele, Vapramäe Loodusmajale ja Eesti Looduskaitse Seltsi Elva osakonnale teate, mis sisaldas informatsiooni, et kinnistute omanikud, kelle kinnistu piires on muudetud kaitseala välispiiri ja/või vööndite piire, on õigus täiendatud kaitse-eeskirjade eelnõudega tutvuda ning esitada ettepanekuid ja vastuväiteid kuni 7. veebruarini 2014. Pärast nimetatud tähtaja möödumist loetakse kaitse-eeskirjade avalikustamine vastavalt looduskaitseaduse §-le 9 läbiviiduks.

Eesti Posti poolt tagastati kokku neli kirja. Kodanikele (Mae Viires, Kaido Reivelt, Reet Kurg ja Maili Malvre) edastati määruse eelnõu materjalid (määrus, seletuskiri ja kaitseala kaart kinnistu põhiselt) e-kirja teel ning seal oli öeldud, et maaomanikel on õigus täiendatud kaitse-eeskirjade eelnõudega tutvuda ning esitada ettepanekuid ja vastuväiteid kuni 14. märtsini 2014. a. Pärast nimetatud tähtaja möödumist loetakse kaitse-eeskirjade avalikustamine

vastavalt looduskaitse seaduse §-le 9 läbiviiduks. Ettepanekuid ja vastuväiteid moodustatava kaitseala kohta ei esitatud.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu koostamisel on arvestatud järgmiste EL õigusaktidega:

1. EÜ Nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitsest (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50).
2. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.1.2010, lk 7–25).

EÜ Nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ ehk loodusdirektiivi artikli 2 lõike 1 kohaselt on nimetatud direktiivi eesmärk looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitsmisega kaasa aidata bioloogilise mitmekesisuse säilimisele EL liikmesriikide territooriumil. Loodusdirektiivi artikli 3 lõigete 1 ja 2 kohaselt luuakse Euroopa ökoloogiline võrgustik Natura 2000, mille loomisse annab panuse iga liikmesriik võrdeliselt sellega, millisel määral leidub tema territooriumil loodusdirektiivis nimetatud looduslike elupaigatüüpe ja liikide elupaiku. Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” lisa 1 punkti 2 alapunktiga 35 on Natura 2000 võrgustiku loodusalaks esitatud Elva-Vitipalu loodusala ning alapunktiga 481 Vapramäe loodusala, mis hõlmab endas Elva maastikukaitseala. Seetõttu tuleb Elva maastikukaitsealal tegevuse kavandamisel hinnata selle mõju kaitse-eesmärkidele, arvestades Natura 2000 võrgustiku alade kohta käivaid erisusi.

Elva-Vitipalu ja Vapramäe loodusalad on kinnitatud Natura 2000 võrgustiku alaks Euroopa Komisjoni 12. novembri 2007. a otsusega 2008/24/EÜ, millega võeti vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade esimene ajakohastatud loetelu (teatavaks tehtud numbriga K(2007) 5402 all, ELT L 012, 15.01.2008, lk 118–382). Viimati on loetelu ajakohastatud Euroopa Komisjoni 7. novembri 2013. a rakendusotsusega 2013/742/EL, millega võeti vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade seitsmes ajakohastatud loetelu (teatavaks tehtud numbriga C(2013) 7361 all, ELT L 350, 21.12.2013, lk 555–758).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ ehk linnudirektiivi artikli 1 kohaselt käsitleb nimetatud direktiiv kõikide looduslikult esinevate linnuliikide, kaasa arvatud nende munade, pesade ja elupaikade kaitset EL liikmesriikides. See hõlmab nende liikide kaitset, hoidmist ja kontrolli ning kasutamist. Linnudirektiivi artiklite 2 ja 3 kohaselt võtavad liikmesriigid vajalikud meetmed, sealhulgas kaitsealade loomine, eelnimetatud linnuliikide arvukuse hoidmiseks tasemel, mis vastab eelkõige ökoloogilistele, teaduslikele ja kultuurilistele nõuetele, arvestades samal ajal majanduslike ja puhkeaja veetmisega seotud vajadusi. Elva maastikukaitsealal on oluliseks kaitse-eesmärgiks linnudirektiivi I lisas nimetatud linnuliigi händkaku kaitse, mistõttu aitab nimetatud ala kaitse kaudselt kaasa linnudirektiivi eesmärkide täitmisele, ehkki tegemist pole linnualaga.

Pärast määruse jõustumist tehakse Euroopa Komisjonile ettepanek moodustada Elva Vitipalu ja Vapramäe loodusala baasil Elva loodusala, mille piirid viiakse vastavusse käesoleva määrusega moodustatud Elva maastikukaitseala välispiiriga ning Elva jõe hoiuala (nii Tartu kui ka Valga maakonnas asuva) ja Ilusa oja hoiuala piiriga. Kaitseala koosseisu liidetavaid Elva metsapargi Pirnaku metsa ja Liivamäe lahustükke ei ole plaanis Natura võrgustikku lisada.

Elva loodusala moodustamisega lisandub Natura 2000 võrgustiku alade hulka tervenisti Kiisa kinnistu, loodusala osakaal suureneb järgmistel kinnistutel: Oja tn 14, Uus-Vatti, Muhklase-Leesikmäe, Jaani, Otiumi üldmaa, Kajaka väikekoht 1, Kajaka väikekoht 4, Kajaka väikekoht 5, Kajaka väikekoht 8, Lokutaja-Andrese, Oru tn 2/Peedi, Raja tn 6, Mahlamäe tn 2, Rundsoveski, Metsa, Koolitare ja Männiku.

Loodusalast jäävad välja järgmised kinnistud: Lainoja, Ojaääre, Trolli, Torri, Luhasoo, Tigase veski, Vahetigasekese, Leesikamäe, Pöörimäe, Tõnise ja Ruusa.

Loodusala osakaal väheneb järgmistel kinnistutel: Vahetigase 1, Ala-Tigase, Tigase, Leesikamäe, Johanna, Päidlapalu ja Sinilille, kuid loodusala eesmärgis sellega ei muutu, kuna kaitse alla jäävad kõik väärtused, mille kaitseks loodusala on moodustatud.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse mõju on positiivne loodus- ja elukeskkonnale, aidates looduskeskkonna säilitamisega kaasa inimeste põhivajaduste ja elukvaliteedi tagamisele. Määrus aitab paremini tagada alal esinevate kaitsealuste liikide ja metsakoosluste kaitse. Kehtestatav kaitsekord arvestab ala eesmärgiks olevate väärtuste kaitse vajadusi ja selle rakendamine tagab väärtuste säilimise.

Uue kaitse-eeskirja kehtestamine aitab kaasa rahvusvaheliste kohustuste täitmisele, seega on mõju välissuhetele positiivne. Looduse mitmekesisuse ehk elurikkuse säilitamise ja suurendamise vajaduse sätestavad nii Euroopa 2020 kui ka Ressursitõhusa Euroopa tegevuskava. Sellest tulenevalt on elurikkuse vähenemise peatamiseks ja taastamiseks kinnitatud EL elurikkuse strateegia aastani 2020 (KOM(2011)2441), mis seab liikmesriigile konkreetsed ja mõõdetavad eesmärgid elurikkuse (liikide ja elupaikade seisundi) parandamiseks aastaks 2020. Käesolev õigusakt toetab otseselt nende eesmärkide saavutamist.

Elva maastikukaitseala territoorium on juba valdavalt riikliku kaitse all kaitstavate loodusobjektidena, mistõttu puudub määruse jõustumisel oluline mõju sotsiaalvaldkonnale, riiklikule julgeolekule, majandusele, regionaalarengule ning riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele.

Eelnõu avalikustamise käigus saadeti kohalikele omavalitsustele ja maaomanikele arvamuse avaldamiseks eelnõu materjalid. Looduskaitseaduse § 9 lõike 7¹ punktide 3 ja 4 järgi on avalikustamise üheks eesmärgiks saada menetlusosalistelt neile teadaolevad andmed, mis omavad puutumust antud eelnõuga. Kohalikud omavalitsused ei ole vastuolusid kehtivate planeeringutega välja toonud. Koostamisel oleva Elva linna üldplaneeringu puhul on juba võetud arvesse eelnõu järgseid piire ja kaitsekorda.

Vastavalt maamaksuseaduse §-le 4 kaasneb eelnõu jõustumisega kohaliku omavalitsuse maamaksutulude vähenemine. Maamaksuseaduse § 4 lõike 3 kohaselt hakkab maamaksusoodustus kehtima kaitse-eeskirja jõustumisele järgneva aasta 1. jaanuaril. Maamaksuseaduse § 4 lõike 1 punkti 1¹ kohaselt kaitsealade sihtkaitsevööndi maalt (669,25 ha) maamaksu ei maksta ja § 4 lõike 2 kohaselt looduskaitseaduse §-s 31 sätestatud piiranguvööndi maalt (394,88 ha) makstakse maamaksu 50% maamaksumäärast. Maamaksu vabastus Elva maastikukaitseala moodustamisega on tingitud eelkõige kaitsereežiimi muutustest ehk praegused piiranguvööndi kaitsekorruga alad on arvatud suures osas Elva maastikukaitseala sihtkaitsevööndisse. Elva maastikukaitseala moodustamisel laekub

täiendavalt maamaksu Elva linnale vähem ligikaudu 697,36 eurot aastas, Nõo Vallavalitsusele vähem ligikaudu 1452,71 eurot aastas, Palupera Vallavalitsusele vähem ligikaudu 429 eurot aastas ja Rõngu Vallavalitsusele vähem ligikaudu 378,93 eurot aastas.

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 20 võib riik kokkuleppel kinnisasja omanikuga omandada kinnisasja, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, kinnisasja väärtusele vastava tasu eest. Elva maastikukaitsealal on 164,29 ha eramaid. Eramaid, mille sihtotstarbelist kasutamist kaitseala kaitsekord muudatuse tõttu piirab, on 34,8 ha. Maa-ameti andmetel ajavahemikus 1. jaanuarist 2013 kuni 1. jaanuarini 2014 tehtud tehingute põhjal jäi Elva linnas ning Nõo, Rõngu ja Palupera vallas maa, mille sihtotstarbeks oli maatulundusmaa, maksumus vahemikku 1889,06 €/ha kuni 3260,04 €/ha. 34,8 ha maatulundusmaa sihtotstarbega eramaa riigile ostmise korral, juhul kõik maaomanikud seda taotleksid, oleks selle hind ligikaudu 65 739 kuni 113 449 eurot.

Keskkonnaministeerium on ette valmistamas taotlust riigi eelarvestrateegiast täiendavate vahendite eraldamiseks, et kiirendada rangelt kaitstavate eramaade riigile omandamise protsessi. Vajalike vahendite lisataotlust menetletakse üldises korras riigieelarve koostamise protsessis kooskõlas riigi eelarvestrateegiaga ja arvestades eelarvelisi võimalusi.

Lähtudes maade riigile omandamise andmetest alates aastast 1999 kuni 2014 (nii vahetamise, omandamise kui tasaarvestuse tulemus), on kokku riigile omandatud 10 045 hektarit looduskaitsealust maad. See teeb kokku 1,25% kõigist kaitstavatest aladest. Järjekorras ootab omandamist 2428 hektari omandamine, mis teeb kokku 0,3% kaitsealusest maast. Lähtudes toodud andmetest, leiame, et eramaade omanike huvi riigile omandamise vastu ei ole suur ja konkreetse määrase jõustumine ei avalda olulist mõju juba võetud kohustustele.

Kaitstaval loodusobjektidel on võimalik taotleda toetust poolloodusliku koosluse hooldamiseks, mida rahastatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 65 lõikes 1 nimetatud Eesti maaelu arengukava 2014–2020 kohaselt Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondist (EAFRD). Eesti maaelu arengukava 2014–2020 kohaselt on toetus niidu karjatamise korral 150 eurot, niitmise korral 85 eurot hektari kohta aastas. Kaitsealasse arvatakse täiendavalt 13,1 hektarit niite.

Natura 2000 alal asuva erametsamaa omanikel on võimalik taotleda toetust, et kompenseerida erametsaomanikule Natura 2000 metsaalade majandamisest saamata jäänud tulu. Piiranguvööndisse jääva metsatoetuse määr on hektari metsaala kohta 60 eurot aastas ja sihtkaitsevööndis 110 eurot aastas. Kaitsekorra muudatusega tsoneeritakse täiendavalt piiranguvööndist sihtkaitsevööndisse 13 hektarit erametsa, mille tulemusena on metsaomanikel võimalus taotleda metsatoetust rohkem 650 euro ulatuses.

Kaitseala moodustamisega võetakse riigimetsast täiendavalt range kaitse alla 57 hektarit, piiranguvööndist sihtkaitsevööndisse tsoneeritakse 443,2 hektarit. Riigimetsa Majandamise Keskuse arvutustest jääb majandusmetsa range kaitse alla võtmisel riigil metsa majandamata jätmisel saamata tulu keskmiselt 156 eurot hektari kohta aastas. Kuna piiranguvööndi metsade majandamine oli ka varasemalt kitsendatud, oli majanduspiirangutega metsade kavandatav raiemaht ligikaudu 1/10 majandusmetsa lankide keskmisest. Eelnevat arvestades, ulatub iga-aastane saamata jäänud puidutulu täiendavate piirangute seadmisel ligikaudu 15 805 euronit.

Riigieelarve strateegia perioodi jooksul kulude maht meie hinnangul oluliselt ei muutu.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Määruse vaidlustamine

Määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätted, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu kooskõlastati teiste ministriumidega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu. Rahandusministeerium ei kooskõlastanud, Siseministeerium ja Põllumajandusministeerium kooskõlastasid eelnõu märkuste arvestamisel. Ülejäänud ministriumid on kooskõlastanud eelnõu vaikimisi. Vabariigi Valitsuse reglemendi § 7 lõike 4 kohaselt, kui kooskõlastaja ei ole sama paragrahvi lõigetes 1–3 sätestatud tähtaja jooksul eelnõu kooskõlastanud või jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, loetakse eelnõu kooskõlastatuks. Kooskõlastamisel esitatud märkused ja ettepanekud ning nendega arvestamine on esitatud käesoleva seletuskirja lisas. Peale Rahandusministeeriumi ettepanekul tehtud muudatuste sisseviimist ja riigile kaasnevate mõjude kajastamise teemalise kohtumise toimumist kooskõlastas Rahandusministeerium eelnõu e-kirja teel.

Marko Pomerants
Keskkonnaminister

Elva maastikukaitseala kaitse-eeskirja seletuskirja lisa

Kooskõlastusringil esitatud ministeeriumite märkustega arvestamise tabel

<p>Rahandusministeerium</p>	<p>Eelnõu seletuskirjas on puudutatud ainult üldisel tasemel kaitseala kehtestamise seost strateegiliste eesmärkidega. Ebaselgeks jääb eelnõu vajadus Euroopa Liidu linnu- ja loodusdirektiivi täitmiseks. Kui muudatused ei ole tarvilikud direktiivi täitmiseks, tuleb seletuskirjas põhjalikult selgitada, milliseid strateegilisi eesmärke saavutatakse. Seletuskirja tuleb täiendada selgitusega, miks on vaja täiendavaid meetmeid lisaks direktiiviga määratletule.</p>	<p>Arvestatud. Seletuskirja sissejuhatust täiendatud. Kaitseala piiride muutmise vajadus (28,93 ha) on tingitud vajadusest tagada terviklik ja ökoloogiliselt põhjendatud kaitsekorraldus ühtset looduskompleksi moodustavatel, üksteisega piirnevatel eri tüüpi loodusobjektidel: Elva-Vitipalu maastikukaitsealal, maastikulisel üksikelemendil Vapramägi, Elva jõe hoiualal Tartumaal ja osaliselt Elva-Peedu metsapargis Pirnaku ja Liivamäe metsa lahustükkidel. Kaitsekorra muutmine ja sihtkaitsevööndite laiendamine on seotud Euroopa Liidu loodusdirektiivi täitmise ja Natura 2000 kaitsealade võrgustikku kuuluvatel Elva-Vitipalu ja Vapramäe loodusaladel kaitse-eesmärkide saavutamise. Praegune piiranguvööndi kaitsekord ei taga võetud eesmärkide (soo- ja metsaelupaigatüüpide, direktiivi ja siseriikliku kaitsekategooriaga liikide) kaitset. Seetõttu ongi vajalik tsoneeringu muutmine ja sihtkaitsevööndite laiendamine.</p>
<p>Rahandusministeerium</p>	<p>Täiendada seletuskirja eelnõu rakendamisel kaasnevate eelarveliste mõjudega riigi eelarvestrateegia perioodil aastate lõikes. Prognoosida tuleb rahalises väljenduses kõiki tulusid ja kulusid, mida uue korra kehtestamine kaasa toob. Muuhulgas kajastada mõjud Riigimetsa majandamise Keskuse (edaspidi RMK) eelarvele.</p>	<p>Arvestatud. Seletuskirja on täiendatud prognoosiga RMK eelarve muutuse kohta. Elva looduskaitseala kaitse-eeskirja kinnitamisega võetakse riigimetsast täiendavalt range kaitse alla 57 hektarit, piiranguvööndist tsoneeritakse sihtkaitsevööndisse 443,2 hektarit. Lähtudes RMK arvutustest jääb majandusmetsa range kaitse alla võtmisel riigil metsa majandamata jätmisel saamata tulu keskmiselt 156 eurot hektari kohta. Kuna piiranguvööndi metsade</p>

		<p>majandamine oli ka varasemalt kitsendatud, oli majanduspiirangutega metsade kavandatav raiemaht ligikaudu 1/10 majandusmetsa lankide keskmisest. Eelnevat arvestades, ulatub iga-aastane saamata jäänud puidutulu täiendavate piirangute seadmisel ligikaudu 15 805 euroni.</p> <p>Riigieelarve strateegia perioodi jooksul kulude maht meie hinnangul oluliselt ei muutu.</p>
Rahandusministeerium	<p>Palume seletuskirja täiendada, kas eelnõu rakendamisega kaasnevate rahaliste vahenditega on arvestatud kehtivas riigi eelarvestrateegias või tuua välja lisavajadus. Viimasel juhul tuleb seletuskirja täiendada lausega "Vahendite lisataotlust menetletakse üldises korras riigieelarve koostamise protsessis kooskõlas riigi eelarvestrateegiaga ja arvestades eelarvelisi võimalusi." Seejuures tuleb kirjeldada riske, mis võivad kaasneda kohustuste täitmisel vastavalt riigi eelarvestrateegias ettenähtud vahenditele (hetkel kohustusi 17 mln eurot, kehtiva riigi eelarvestrateegia perioodil 2015-2019 vahendeid 10,4 mln eurot), mille tulemusena uute omanike maamüügitaotluste rahuldamiseni jõutakse umbes 11 aasta pärast.</p>	<p>Arvestatud. Seletuskirja täiendatud Rahandusministeeriumi väljapakutud sõnastuses. Keskkonnaministeerium on ette valmistamas taotlust riigi eelarvestrateegiast täiendavate vahendite eraldamiseks, et kiirendada rangelt kaitstavate eramaade riigile omandamise protsessi.</p> <p>Lähtudes maade riigile omandamise andmetest alates aastast 1999 kuni 2014 (nii vahetamise, omandamise kui tasaarvestuse tulemus), on kokku riigile omandatud 10 045 hektarit looduskaitsealust maad. See teeb kokku 1,25% kõigist kaitstavatest aladest. Järjekorras ootab omandamist 2428 hektari omandamine, mis teeb kokku 0,3% kaitsealusest maast. Lähtudes toodud andmetest, leiame, et eramaade omanike huvi riigile omandamise vastu ei ole suur ja konkreetse määruse jõustumine ei avalda olulist mõju juba võetud kohustustele.</p>

Siseministerium	<p>Seletuskirja mõjude hindamise peatükis ei ole käsitletud üld- ja detailplaneeringutega seotud teemasid. Anda hinnang kaitse-eeskirja jõustumisel kaasnevate täiendavate piirangute olulisust ning sellest tulenevaid vajadusi kehtivate planeeringute muutmiseks. Samuti on vaja selgitada koostamisel olevate detailplaneeringute edasist menetlust.</p>	<p>Arvestatud. Seletuskirja täiendatud.</p> <p>Eelnõu avalikustamise käigus saadeti kohalikele omavalitsustele ja maaomanikele arvamuse avaldamiseks eelnõu materjalid. Looduskaitseaduse § 9 lõike 7¹ punktide 3 ja 4 järgi on avalikustamise üheks eesmärgiks saada menetlusosalistelt neile teadaolevad andmed, mis omavad puutumust antud eelnõuga. Kohalikud omavalitsused ei ole vastuolusid kehtivate planeeringutega välja toonud. Koostamisel oleva Elva linna üldplaneeringu puhul on juba võetud arvesse eelnõu järgseid piire ja kaitsekorda.</p>
Põllumajandus- ministerium	<p>Eelnõu seletuskirjas on selgitatud maaparandussüsteemide hooldust järgnevalt: „Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud olemasolevate maaparandussüsteemide hooldustööd sihtkaitsevööndis, kuid siinjuures on mõeldud eelkõige teeäärsete kraavide korrashoiu võimaldamist sellises ulatuses, mis on vajalik teede korrashoiu ja seeläbi ohutu liiklemise tagamiseks.” Arvestades, et olemasolevate maaparandussüsteemide korrashoiust sõltub maastikukaitseala piiresse jäävate kinnisasjade sihipärane maakasutus tuleb Elva maastikukaitseala kaitse-eeskirjaga tagada maastikukaitsealal paiknevatel maaparandussüsteemidel hoiutööde tegemine maaparandusseaduse §-s 45 sätestatud nõuete kohaselt.</p>	<p>Arvestatud. Seletuskirja täiendatud. Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud olemasolevate maaparandussüsteemide hooldustööd sihtkaitsevööndis, kuid siinjuures on mõeldud <u>eelkõige</u> teeäärsete kraavide korrashoiu võimaldamist sellises ulatuses, mis on vajalik teede korrashoiu ja seeläbi ohutu liiklemise tagamiseks. Kraavide hoolduse kooskõlastamisel arvestatakse ka sellega, et oleks tagatud ala senine maakasutus. Kraavide hooldamise ja veerežiimi vajadus analüüsitakse läbi ja planeeritakse kaitsekorralduskava koostamise käigus.</p>

	Segaduste vältimiseks palume seletuskirjas antud selgitused eelnõu sisuga kooskõlla viia .	
Põllumajandus- ministeerium	Juhime tähelepanu, et keskkonnaministri 1. juuni 2004. aasta määruse nr 62 „Loodushoiutoetuse taotlemise, taotluse läbivaatamise ja toetuse maksmise kord, nõuded toetuse maksmiseks ja toetuse määr” 30. jaanuaril 2015. aastal jõustuva redaktsiooni § 2 lõike 1 ₁ kohaselt antakse loodushoiutoetust poollooduslike koosluste taastamiseks, poollooduslike koosluste hooldamiseks loodushoiutoetust selle määruse kohaselt ei anta. Palume seletuskirja asjakohaselt parandada.	Arvestatud. Seletuskirja muudetud. Kaitstaval loodusobjektidel on võimalik taotleda toetust poolloodusliku koosluse hooldamiseks, mida rahastatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 65 lõikes 1 nimetatud Eesti maaelu arengukava 2014–2020 kohaselt Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondist (EAFRD). Eesti maaelu arengukava 2014–2020 kohaselt on toetus niidu karjatamise korral 150 eurot, niitmise korral 85 eurot hektari kohta aastas. Kaitsealasse arvatakse täiendavalt 13,1 hektarit lamminiite.